

**Prešov doplatil na
neúctu k pamätníku**

**Jaroslav Vodička znovuzvolený
za predsedu ČSBS**

**Zomrel posledný delostrelec
SNP František Švidraň**

BOJOVNÍK

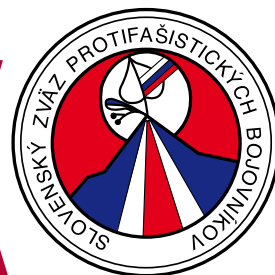
NOVINY ANTIFAŠISTOV

Ročník LXXI

21.07.2026

www.szpb.sk

Cena 1 € (0,85 € pre predplatiteľov)

6

Nezabudnúť znamená pokračovať

Chcem poďakovať všetkým členom, ktorí v minulosti vstúpili do nášho zväzu a vydržali v ňom až dodnes. Práve vďaka nim sa darí zachovávať historickú pamäť a odkaz boja proti fašizmu, aby aj mladšie generácie pochopili, ako to bolo a prečo je dôležité nezabúdať.

Bol by som rád, keby si aj noví členovia uvedomili, že nestačí byť len súčasťou organizácie, ale treba sa aktívne zapájať. Už od začiatku sme chodili medzi ľuďmi, starali sa o pamätníky, pripomínali históriu a vzdávali úctu tým, ktorí bojovali a položili to najcennejšie – svoje životy.

Ďakujem všetkým, ktorí túto tradíciu udržiavajú, a verím, že bude pokračovať aj v budúcnosti. Osobitne ďakujem tým, ktorí bojovali a sú ešte medzi nami.

Ďakujem pekne za toto ocenenie.

Ing. Pavol Sečkář, bývalý predseda SZPB
pri slávnostnom prevzatí čestného titulu
„Čestný predseda SZPB“ z rúk predse-
du SZPB Ing. Jaroslava Demiana na 20.
ročníku Stretnutia generácií na Kališti

foto: J. Rohár

Členovia SZPB na Kališti.

Kalište spojilo generácie už po dvadsiaty raz

Kalište sa v sobotu 13. júna 2026 opäť stalo miestom stretnutia tých, ktorí si vážia odkaz Slovenského národného povstania, protifašistického odboja a obetí druhej svetovej vojny. Na pietnom mieste, ktoré je symbolom utrpenia civilného obyvateľstva počas

nacistickej okupácie, sa uskutočnil už 20. ročník Stretnutia generácií.

Podujatie pripravilo Múzeum Slovenského národného povstania v spolupráci so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov a ďal-

šími partnermi. Tradičné stretnutie opäť spojilo vojnových veteránov, predstaviteľov štátnej správy, samospráv, spoločenských organizácií, mládež i širokú verejnosť.

Pokračovanie na str. 2

Polnočné rekviem v Breste: delegácia SZPB vzdala hold obrancov pevnosti

V dňoch 21. a 22. júna sa delegácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov zúčastnila spomienkových osláv v Brestskej pevnosti v Bielorusku pri príležitosti výročia nacistickej invázie v roku 1941. Ako jediní zástupcovia Európskej únie si uctili pamiatku jej obrancov, ktorí bojovali do posledných síl. Nočný program v areáli citadely, pôsobivé umelecké vystúpenia aj rekonštrukcia bojov pripomenuli hrdinstvo vojakov, partizánov i civilistov a cenu, ktorú priniesla vojna. Brest tak opäť ožil ako silný symbol odporu, obetí a historickej pamäti.

Pokračovanie na str. 3

Delegácia SZPB v Bielorusku.

Pavol Sečkář a Jaroslav Demian.

Kalište spojilo generácie už po dvadsiaty raz

Pokračovanie zo str. 1

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov zastupovala delegácia vedená predsedom SZPB Jaroslavom Demianom. Súčasťou delegácie boli podpredseda SZPB Ján Rohár, tajomníčka SZPB Katarína Malíková, čestný podpredseda SZPB Jaroslav Bulko a člen Ústrednej rady SZPB Ján Pacek. Národnú radu Slovenskej republiky zastupoval podpredseda NR SR a podpredseda SZPB Marián Kéry, prítomný bol aj poslanec Európskeho parlamentu a člen ÚR SZPB Branislav Ondruš.

Za každým číslom je ľudský život

Najsilnejším momentom celého podujatia bol príhovor priameho účastníka protifašistického odboja Vladimíra Strmeňa, jedného z posledných žijúcich veteránov Slovenského národného povstania. Jeho slová zazneli s mimoriadnou silou a osobnou skúsenosťou človeka, ktorý vojnu zažil na vlastnej koži.

Vo svojom vystúpení pripomenul 46 obetí tragédie v Kališti, ktoré prišli o život len niekoľko týždňov pred koncom vojny.

„Každá z týchto 46 obetí mala svoj príbeh. Po každej zostalo pri stole prázdne miesto. Smrť týchto ľudí bola zbytočná a nezmyselná. Veď koniec vojny bol blízko a ich životy mali pokračovať ďalej. Mali vychovávať svoje deti, pracovať a snívať svoje sny,“ povedal Vladimír Strmeň.

Zdôraznil, že za číslami a historickými údajmi sa skrývajú konkrétni ľudia, rodiny a nenaplnené osudy. Pripomenul tiež, že pamiatka obetí nesmie zostať zabudnutá ani po desaťročiach.

„Chcem im povedať, že sme na nich nezabudli. Že žijeme a vychovávame naše deti v mieri. Ale aj to, že ich obeť si budú ďalšie generácie naďalej pripomínať,“ uviedol.

Vladimír Strmeň vo svojom vystúpení zarecitoval aj báseň venovanú povstalcovi a partizánovi, ktorí bojovali za slobodu Slovenska. Jej poslanstvo smerovalo k úcte voči tým, ktorí priniesli najvyššiu obeť, ale aj k ochrane mieru pre budúce generácie.

Osobitne silné boli jeho slová adresované mladým ľuďom:

„Nedopusťte, aby svet zachvátil nový boj, nový požiar. Verte nám, starým, ktorí sme vojnu prežili. Niet väčšieho zla, ako je vojna. Vo vojne tečie krv, vo vojne násilím umierajú nevinní ľudia.“

Práve tento odkaz sa stal hlavným posolstvom jubilejného 20. ročníka Stretnutia generácií.

Pocta mužovi, ktorý stál pri zrode tradície

Súčasťou programu bol aj slávnostný okamih, ktorý symbolicky prepojil minulosť a súčasnosť Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Predseda SZPB Jaroslav Demian odovzdal bývalému predsedovi SZPB Pavlovi Sečkárovi titul čestný predseda SZPB.

Toto najvyššie čestné ocenenie udelil Pavlovi Sečkárovi XIX. zjazd SZPB ako prejav uznania za jeho dlhoročnú prácu v prospech zväzu, za rozvoj protifašistických aktivít a za významný podiel na budovaní organizácie. Mimoriadne symbolické bolo odovzdanie ocenenia práve na Kališti, keďže Pavol Sečkár patril pred dvadsiatimi rokmi k iniciátorom vzniku tradície Stretnutia generácií.

Počas slávnostného aktu vystúpili na pódiu predseda SZPB Jaroslav Demian aj ocenený Pavol Sečkár.

Práve tento moment dôstojne pripomenul historickú úlohu Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov pri vzniku a rozvoji podujatia, ktoré sa za dve desaťročia stalo pevnou súčasťou kalendára spomienkových akcií na Slovensku.

„Stretávame sa dnes už po dvadsiatykrát na podujatí, ktoré spája generácie. Každoročne sa tu stretávajú nielen členovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov z nášho regiónu, ale dá sa povedať, že z celého Slovenska,“ uviedol Jaroslav Demian.

Zároveň pripomenul úlohu Pavla Sečkára pri vzniku tradície Stretnutia generácií:

„Pri zrode tohto podujatia stál Pavol Sečkár, ktorý ho dlhé roky aktívne podporoval.“

Kalište ako živá pamäť národa

Generálny riaditeľ sekcie personálnych a sociálnych činností Ministerstva obrany SR Martin Rímeš vo svojom príhovore zdôraznil, že Kalište nie je len bývalou obcou, ale živou pripomienkou ceny, ktorú naši predkovia zaplatili za slobodu. Upozornil na význam historickej pamäti a potrebu odovzdávať odkaz Slovenského národného povstania mladým generáciám.

Predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Ondrej Lunter sa vo svojom vystúpení zamyslel nad ľudskými osudmi, ktoré vojna nenávratne zničila. Mladých ľudí označil nielen za tvorcov budúcnosti, ale aj za strážcov minulosti.

Príhovor Vladimíra Strmeňa.

Riaditeľ Múzea SNP Marian Uhrin pripomenul, že Múzeum SNP stálo pri zrode myšlienky Stretnutia generácií a počas dvadsiatich rokov pomáhalo budovať Kalište ako miesto historickej pamäti.

Otázky, ktoré nemožno obísť

Napriek dôstojnému priebehu podujatia a silným vystúpeniami rečníkov nemožno obísť ani niektoré otázky, ktoré medzi účastníkmi zaznievali. Išlo predsa o jubilejný 20. ročník Stretnutia generácií.

Gratulácie pre Pavla Sečkára.

cií, jednej z najvýznamnejších pravidielných spomienkových akcií venovaných odkazu Slovenského národného povstania a protifašistického odboja.

Viaceri účastníci preto poukazovali na to, že rozsah zastúpenia verejných

a ústavných činiteľov celkom nezodpovedal významu okrúhleho výročia. Chýbali viacerí najvyšší predstavitelia štátu a podujatie sa napriek svojmu významu nedočkalo takej pozornosti, akú by si dvadsiate výročie zaslúžilo.

Diskusiu vyvolalo aj postavenie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v oficiálnom programe. Napriek tomu, že SZPB bol pri zrode podujatia, patrí medzi jeho hlavných partnerov a značnú časť prítomných

tvorili práve jeho členovia, v hlavnom programe nezaznel samostatný príhovor predstaviteľa zväzu. Otázky vyvolalo aj protokolárne zaradenie delegácie SZPB, ktoré podľa viacerých účastníkov nezodpovedalo významu organizácie ani jej úlohe pri organizovaní a uchovávaní odkazu podobných podujatí.

Na druhej strane práve odovzdanie titulu čestného predsedu SZPB Pavlovi Sečkárovi a vystúpenie predstaviteľov zväzu počas tohto slávnostného aktu priniesli aspoň čiastočné pripomenutie významu organizácie, ktorá stála pri zrode celej tradície Stretnutia generácií.

Do budúcnosti bude potrebné viesť intenzívnejší dialóg s organizátormi a protokolárnymi útvarmi jednotlivých inštitúcií tak, aby postavenie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov na významných pietnych podujatiach primerane odrážalo jeho postavenie a úlohy vyplývajúce zo zákona o protifašistickom odboji, posta-

Delegácia SZPB pri kladení vencov.

Širší pohľad na účastníkov podujatia.

vení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Práve SZPB je organizáciou, ktorej štát zveril významné poslanie uchovávať odkaz protifašistického odboja, organizovať pietne podujatia a odovzdávať historickú pamäť ďalším generáciám.

Odkaz SNP žije ďalej

Kalište, vypálené nacistickými jednotkami 18. marca 1945, zostáva aj po desaťročiach silným symbolom utr-

penia civilného obyvateľstva počas vojny. Jubilejný 20. ročník Stretnutia generácií opäť potvrdil, že spomienka na obete fašizmu a odkaz Slovenského národného povstania majú svoje pevné miesto aj v súčasnosti. Najmä v časoch, keď slová posledných žijúcich veteránov nadobúdajú čoraz väčšiu hodnotu a stávajú sa živým svedectvom dejín pre budúce generácie.

text a foto: J. Rohár |

Očami čestného podpredsedu SZPB: Kalište zostáva živým symbolom obete a slobody

Jaroslav Bulko.

Sú miesta, ktoré človeka prinúti zastaviť sa a zamyslieť. Jedným z nich je nepochybne Kalište – dnes už tichá horská osada ukrytá v Nízkych Tatrách vo výške 924 metrov nad morom. Miesto, ktoré navždy zostane symbolom utrpenia civilného obyvateľstva počas druhej svetovej vojny, ale aj odvahy ľudí, ktorí neváhali pomáhať partizánom a bojovať za slobodu.

Kalište vzniklo v 16. storočí ako uhliarska osada. Jeho obyvatelia vyrábali drevené uhlie pre okolité obce a rozvíjajúce sa baníctvo. Neskôr mnohí muži odchádzali za prácou do železiarní

v Podbrezovej, zatiaľ čo ženy sa starali o rodiny a chod celej obce. Pokojný život však tragicky prerušili udalosti Slovenského národného povstania.

Od vypálenia Kališťa uplynulo už 81 rokov. Na mieste dnes stoja obnovené domčeky, kaplnka, základy vypálených domov i pamätník pripomínajúci tragédiu z roku 1945. Hoci sa môže zdať, že od týchto udalostí nás delí dlhý čas, stále žijú pozostali, ktorí nesú spomienky na tieto tragické dni.

Od roku 2006 sa na Kališti každoročne koná Stretnutie generácií, ktoré spája pamätníkov, protifašistických bojovníkov, mladých ľudí i širokú verejnosť. Mal som tú česť byť od jeho začiatkov členom organizačnej komisie a sledovať, ako sa toto podujatie postupne stalo jedným z najvýznamnejších pietnych stretnutí na Slovensku.

Výnimočnou súčasťou areálu je aj Sad života, založený v roku 2008. Každá z vypálených obcí Slovenska tu zasadila svoj strom ako symbol návratu života na miesta poznačené vojnou. Rovnaké stromy boli následne vysadené aj v samotných vypálených ob-

ciach, čím vzniklo symbolické prepojenie ich spoločnej histórie. V našom regióne medzi ne patria Klak, Ostrý Grúň, Hrabičov, Župkov, Prochot a neskôr sa k nim pridala aj Kremnica.

Tohtoročného, už 20. ročníka Stretnutia generácií, ktoré sa uskutočnilo 13. júna 2026, sa z oblasti Žiar nad Hronom zúčastnilo 45 členov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov zo Žarnovice, Žiaru nad Hronom a okolitých obcí. O bezproblémový priebeh sa postarali aj príslušníci Ozbrojených síl SR, ktorí pripravili potrebné zázemie vrátane stanov pre prípad nepriaznivého počasia.

Podujatie sa začalo ekumenickou bohoslužbou za účasti katolíckeho i evanjelického duchovného. Nasledoval pietny akt a kladenie vencov, na ktorom sa zúčastnili delegácie štátnych orgánov, samospráv i Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Po oficiálnej časti pokračoval program v prírodnom amfiteátri vystúpeniami Vojenskej hudby Banská Bystrica, folklórnych súborov Pohronci a Družina. Veľmi oceňujem aj to, že už druhý rok po

sebe bol deň pred hlavným podujatím venovaný školám. Vďaka podpore Banskobystrického samosprávneho kraja sa na Kalište dostali stovky žiakov, ktorí sa prostredníctvom prednášok, ukážok, športových a vedomostných aktivít oboznámili s históriou Slovenského národného povstania i vypálených obcí.

Práve mladá generácia je zárukou, že odkaz Kališťa nezostane len kapitolou v učebniciach dejepisu. Ak chceme, aby sa podobné tragédie už nikdy neopakovali, musíme o nich hovoriť a pripomínať ich na autentických miestach, akým Kalište nepochybne je.

Aj po dvadsiatich ročníkoch Stretnutia generácií platí, že Kalište nie je len pietnym miestom. Je živým symbolom odvahy, obete a úcty k tým, ktorí bojovali za našu slobodu. Som presvedčený, že práve takéto podujatia pomáhajú uchovávať historickú pamäť a posilňujú vlasťenectvo i úctu k hodnotám, na ktorých stojí demokratická spoločnosť.

Jaroslav Bulko

čestný podpredseda Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov

Rekviem za statočných obrancov Brestskej pevnosti

Pokračovanie zo str. 1

Boli to úchvatné pohľady, keď sme v rámci delegácie SZPB vchádzali po polnoci do areálu brestskej Citadely. Betónový kolos Odvaha s 30-metrovou hlavou zachmúreného vojaka sfarbená reflektormi do krvavo červena, vnútorná stena legendárnej Chmelskej brány sa belela ako jarný sneh, opodiaľ sa blyšala zlatá kopula vynoveného Chrámu sv. Mikuláša.

Večný plameň, vysvietené veľkorozmerné obrazy a tabule z leštenej žuly s názvami „miest gerojev“ či s menami príslušníkov Červenej armády, ktorí do poslednej chvíle bránili pevnosť na západnej hranici Bieloruska, keď

už nemeckí okupanti v rámci operácie Barbarossa zrovnávali so zemou Minsk, ležiaci 350 kilometrov na východ.

Komu sme vzdali hold?

Keby sa takto statočne zachovala väčšina sovietskych vojsk na začiatku nacistickej invázie v júni 1941, dejiny druhej svetovej vojny by sa písali celkom inak. Nie vodcom bývalých či súčasných režimov, no skutočným obrancom Brestskej pevnosti sme prišli vzdať hold pri príležitosti polokruhového výročia vypuknutia Veľkej vlasteneckej vojny.

Členovia našej delegácie na čele s novým predsedom SZPB Jaroslavom Demianom, v ktorej nechýbal ani podpredseda Ján Rohár a zástupcovia oblastných organizácií z Prešova, Spišskej Novej Vsi, Trenčína, Piešťan a Bratislavy, spolu s pracovníkmi slovenského veľvyslanectva v Bielorusku boli, žiaľ, jediní hostia z Európskej únie. Inak, s vencami sa na pietnom akte zúčastnili predstavitelia nielen

Delegácia SZPB pri pietnom akte.

z bývalých sovietskych republík, ale aj zo Srbska a z viacerých štátov v Ázii, Afrike či v Latinskej Amerike.

Toto bola genocída!

V noci 22. júna o pol druhej sa začalo veľkolepé predstavenie, na ktorom sa podieľali stovky umelcov. Divadelná hra o najdramatickejších momentoch v Breste pred 85 rokmi, neodmysliteľná pieseň Vstavaj, strana ogromnaja, vstavaj na smertný boj! v podaní bieloruského armádneho zboru, nezaobduteľný chór pravoslávnych popov, početný detský spevokol, balet a tanec, slávnostný vojenský pochod s historickými zástavami...

To všetko prinášal trojhodinový nočný program s príslušnými laserovými efektmi Brestskaja krepost' s podtitulom: míting – rekviem.

Requiem aeternam dona eis, Domine - Odpočinutie večné daj im, Pane. Teda zádušná omša za státisíce obetí dosiaľ najhroznejšej vojny, ktorých sa len v Bielorusku odhaduje na 2,5 až 3 milióny. Takmer každý tretí obyvateľ tejto krajiny.

Vojaci, partizáni, Židia z minského geta, civilné osoby, vrátane žien a detí, systematické vypalovanie miest obcí... To bola naozajstná likvidácia, slovenského národa, ktorou sa mal vytvoriť „životný priestor“ pre germánskych übermenschov. Plánovaná genocída, výraz, ktorý sa často zneužíva v súčasnej politickej propagande.

Pôsobivá rekonštrukcia bojov

Nadránom sa početné obecenstvo presunulo na severné - Kobrynské predmostie, ktoré sa stalo dejiskom

Predseda SZPB Jaroslav Demian počas interview pre bieloruskú televíziu.

masovej rekonštrukcie bojov o Brestskú pevnosť. Predstavilo sa v nej vyše 900 ľudí, vrátane členov klubov vojenskej histórie zo zahraničia a súdobej vojenskej techniky (fungujúci nemecký tank či lietadlo).

Obdiv patrí hlavnému režisérovi, celému realizačnému štábu a účinkujúcim, že na takom rozľahlom priestore dokázali zladit' dianie na obrovskej ploche, sprítomniť poslednú mierovú sobotu vojenského mestečka (v sústave pevností vtedy neboli iba kasárne, sklady zbraní a munície, ale tam žili aj rodiny dôstojníkov), osudové ráno 22. júna 1941, ukážky bombardovania, nástup nacistických jednotiek, nelútostný boj muža proti mužovi, keď sa úspech prikláňal raz na jednu, inokedy na druhú stranu, nútený odchod žien s deťmi pod bielou zástavou do zajatia, až po posledné záblesky vyše mesačných bojov v ruinách pevnosti.

Istá veľmi známa internetová encyklopédia sociálna sieť označuje v slovenskej jazykovej verzii kona-

nie obrancov Brestskej pevnosti ako „tvrdosijné, tvrdohlavé“. To už naozaj nepoznáme vhodnejšie výrazy - ako odvážne, statočné, hrdinské?

Na premiéru prišiel aj Vladimír Borisovič

Spomínaným nočným predstavením a ukážkami bojov v Brestskej pevnosti vyvrcholili celoštátne spomienkové oslavy v Bielorusku. My sme sa ešte predtým dostali pozvanie na bieloruskú premiéru novej vojensko-historickej drámy Sedem vierst do úsvitu ruského režiséra Alexandra Andrejeva za účasti protagonistov tohto filmu.

Ešte pred jeho premietaním sme sa pristavili pri starčekovi na vozíčku s celou kolekciou vyznamenaní pripravených na saku. Bol to 95-ročný Vladimír Borisovič Andrejčev, vari jediný prítomný svedok, ktorý ako desaťročný zažil udalosti v Breste pri nemeckom útoku na Sovietsky zväz. Hneď sme si spomenuli na našich posledných žijúcich účastníkov druhej svetovej vojny.

Film rozpráva pravdivý príbeh 83-ročného, večne zachmúreného

roľníka Matveja Kuzmiča, zosobneného vynikajúcim hercom Fjodorom Dobronravovom. Dedinčania v okupovanej Pskovskej oblasti (severne od Bieloruska) ho považovali za kolaboranta s nacistami. Ani diváci si neboli do poslednej chvíle istí. Keď však mal zaviesť Nemcov zasneženou krajinou do tyla sovietskych vojsk, zámerne ich zatiahol do pripravovanej pasce Červenej armády, čím zabránil naplánovanej nepriateľskej operácii.

Kuzmič za svoj čin zaplatil životom, no neskôr sa stal najstarším človekom, ktorému udelili titul Hrdina ZSSR. Mimochodom, aj tu sme získali vďaka veľvyslancovi Jozefovi Migašovi a jeho manželky Evy miestenky v predných radoch hľadiska určených pre „VIP“ - čestných hostí.

V meste pokoja a úsmevov

Na druhý deň sme položili k večnému ohňu veniec a absolvovali prehliadku Brestskej pevnosti so zanietenu mladou sprievodkyňou, ktorá ponúkala aj svoje znalosti češtiny, ale sme ju ubezpečovali, že ruštine dobre rozumieme. Okrem histórie jednotlivých stavieb či ich ruín nás zaujali najmä exponáty v moderne zriadenom múzeu. Najviac si medzi nimi cenia posledné odkazy červenoarmejcov napísané na stenách kasemát: „Už sme tu iba traja, ale pevnosť nikdy živí nevydáme!“...

Poobede nám ostal čas aj na mesto, v ktorom dnes žije 350-tisíc obyvateľov. Nemeckí nacisti ho od základov zničili už pri prekračovaní sovietskych hraníc v júni 1941. Preto je sídlo rovnomennej oblasti pomerne nové, so širokými bulvami, s čistými parkami, so stále sa rozširujúcimi sídliskami socialistického typu.

Jadro mesta tvorí dlhá Sovietska ulica s radom reštaurácií, kaviarní, obchodov i zahraničných značiek. Pri Pamätníku Milénia Brestu z roku 2009 ju križuje Ulica Maxima Gorkého, topiaca sa v zeleni, ktorú ozdobujú historizujúce sochy v módnom štýle art nouveau.

Obidva dni (aj pondelok 23. júna mali pracovné voľno) nás na podujatiach v pevnosti i na prechádzke po meste prekvapilo množstvo pohodových ľudí, predovšetkým mladých, rodín s deťmi či neformálnych skupín veselých chlapcov a dievčat v stredoškolskom veku.

Keď sme mali so sebou rozvinutú štátnu zástavu, viackrát sa stalo, že to miestni s úsmevom komentovali: „To sú zo Slovenska!“ Nuž, v Bielorusku nás poznajú. Rád by som veril, že najmä v tom dobrom.

text: Martin Krno, foto autor a Ján Rohár (v ďalšom čísle prinesieme článok o histórii pevnosti), galériu zo spomienky v Breste nájdete na strane č. 16.

Veľkolepá historická ukážka bojov.

Prešov doplatil na neúctu k Pamätníku Sovietskej armády

Historicky po prvý raz bola slovenskému mestu udelená finančná pokuta za nedôstojné konanie k vojnovému hrobu – Pamätníku vojakov Sovietskej armády v centre Prešova.

Stalo sa tak v správnom konaní okresného úradu proti mestu Prešov za povolenie rozmiestnenia stánkov a stolíkov na predaj a konzumáciu alkoholu, ako aj ďalšieho občerstvenia priamo v areáli vojnového hrobu, a to opakovane v mesiacoch október až december v rokoch 2023 až 2025.

Na prípad poukázala prešovská členka Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (SZPB) Daniela Šipošová a predseda petičného výboru Za ochranu Pamätníka vojakom Sovietskej armády v Košiciach, právnik a ekonóm Alexander Riabov, ktorý vyzbieral s 25 ďalšími petičiarmi viac ako 10 tisíc fyzických podpisov Košičanov v petícii Za pamätník v priebehu 50 dní minulého roku. Rozhodnutie nie je právoplatné. Mesto avizovalo odvolanie.

Mesto Prešov ignorovalo upozornenia občanov aj prokuratúru

Pani Šipošová sa vo veci opakovane neúspešne obracala na vedenie mesta Prešov ešte v lete roku 2025. Mestských poslancov a primátora Prešova Františka Olhu žiadala, aby upustili od

nedôstojného konania umiestňovania stánkov s občerstvením v bezprostrednej blízkosti pamätníka s poukazom na dikciu zákonných ustanovení vo veciach ochrany a starostlivosti o vojnového hroby. Mesto jej žiadosť odignorovalo, a stánky koncom októbra 2025 znova rozmiestnilo. Členka SZPB sa tak obrátila na okresnú prokuratúru, ktorá začiatkom decembra 2025 oznámila mestu Prešov, že sa týmto konaním dopúšťa nezákonnosti vo vzťahu k vojnovému hrobu. Aj napriek oznámeniu nezákonnosti prokuratúrou, mesto Prešov stánky s občerstvením v areáli Pamätníka naďalej ponechalo až do konca roka.

Začiatkom tohto roka Daniela Šipošová spolu s Alexandrom Riabovom podali na príslušnom okresnom úrade oznámenie o podozrení zo spáchania správneho deliktu na úseku ochrany a starostlivosti o vojnové hroby. Zákon č. 130/2005 Z. z. o vojnových hroboch v §3 ods 2 písm. a) doslovne stanovuje obci povinnosť zabezpečiť, aby sa v blízkosti pamätníka neumiestňovali zariadenia, ktoré sú v rozpore s úctou k vojnovému hrobu – ide tak o požiadavku v pasívnom postavení obce, nie o ešte opisujúcu aktívne konanie obce proti pamätníku.

Ochrancovia pamätníkov osloboditeľov v oznámení poukázali na ignoráciu predchádzajúcich upozornení na porušovanie zákona a amorálneho ko-

nanie vedením mesta Prešov. Poukázali na opakovanie identického konania už tri roky po sebe; ba dokonca aj ignoráciu konštatovania nezákonnosti okresnou prokuratúrou. Nezaobmedzeným boli taktiež aj na minulé vyjadrenia primátora mesta Prešov Olhu proti pamätníku a činom narúšajúcim jeho pietu (napríklad útok na prešovský pamätník z mája 2025).

Bol zámerom dehonestáciou pamätníka spáchaný zároveň aj trestný čin výtržníctva?

Zo zámeru umiestniť dehonestujúce stánky s predajom alkoholu priamo pred pamätník, bolo totiž vo vzťahu k tomu možné ich predpokladom vyvodiť, že ide o akýsi druh odpovede na nenaplnené snahy o premiestnenie či odstránenie pamätníka, ktorým sa vedenie mesta Prešov v minulosti zaoberalo. Nakoľko boli tieto snahy neúspešné, je podľa ohrancov pamätníkov možné, že za rozhodnutím mesta umiestniť podobné gastro stánky, šlo v skutočnosti o naplnenie pôvodného zámeru zneuctiť vojnový hrob, iným spôsobom. Okrem roviny správneho deliktu voči obci, tak toto konanie môže zároveň naplňať aj skutkovú podstatu trestného činu výtržníctva voči konkrétnym páchatelom.

Mesto v pripojenom vyjadrení pre správny orgán svoju obhajobu postavi-

lo na absurdnom tvrdení, že umožnením mesiace popíjať a veselieť sa obyvateľom na vojnovom hrobe, „dôstojnosť k pamätníku zvýšilo“.

Okresný úrad, ktorý súbežne s podaním ohrancov ešte koncom novembra inicioval spustenie rovnakého konania, vydal rozhodnutie o spáchaní správneho deliktu mestom Prešov a finančnej pokute vo výške 1 000 eur dňa 28. mája 2026. Mestu plyní 15-dňová lehota na odvolanie sa voči nemu. Mesto v pripojenom vyjadrení pre správny orgán (ktoré sme získali na základe infožiadosti) svoju obhajobu postavilo na absurdnom tvrdení, že umožnením mesiace popíjať a veselieť sa obyvateľom na vojnovom hrobe, „dôstojnosť k pamätníku zvýšilo“ (bod 35 na strane 5 obhajoby mesta Prešov). Pričom týmto konaním fakticky došlo k naplneniu neblahého obrazného slovného spojenia: „Tancovania na hrobe iného,“ pri ktorom ide o prejav absencie morálky, empatie a elementárnej úcty voči človeku alebo inštitúcii, ktorá sa ocitla v nepriaznivej situácii.

Prelomové rozhodnutie k úcte k pamätníkom na Slovensku

Ohrancovia pamätníkov v tejto súvislosti poukazujú na dôležitosť významu historicky prvého takéhoto rozhodnutia postihujúceho nedôstojnosť vedenia mesta na úseku ochrany

Tlačová konferencia petičného výboru pred pamätníkom v Prešove.

pamätníkov, vojnových hrobov venovaných obrovskéj cene obety, ktorú museli naši starí otcovia a staré mamy spolu s obetou viac ako 30 miliónov životov Sovietov položiť v boji nad porážkou pekla fašizmu a z nich viac ako 63 000, ktorí padli len za oslobodenie Slovenska. V tomto smere pre ochrancov pamätníkov neexistuje priestor na akúkoľvek relativizáciu hrdinských činov a položených nevinných životov, iba vďaka ktorým dnes môžeme nielen žiť v slobode a demokracii, ale vôbec zohla existovať, a to namiesto peklu otroctva, pecí holokaustu a zverstva fašistických armád a všetkých ich kolaborantov. Extrémne drahú zaplatenú cenu za mier

si osobitne v dnešných časoch treba pripomínať ešte o to silnejšie.

Ochrancovia pamätníkov si vážia významné rozhodnutie správneho orgánu, avšak vzhľadom na závažnosť, spôsob, opakovanie a ignoráciu mesta Prešov k porušeniu dôstojnosti pamätníka ešte zvažia ďalšie právne kroky za účelom vyvedenia oveľa prísnejšej sankcie voči mestu.

Prebehne identické správne konanie aj v Košiciach?

Avizujú tiež inciovanie totožného správneho konania voči mestu Košice v nadväznosti na umožnenie a nezvládnutie zhromaždenia z 24. 2. 2026, kde mesto umožnilo na Pamätník voja-

kom Sovietskej armády v Košiciach rozmiestniť a ponechať v jeho blízkosti makety s heslami: „Sláva Ukrajine, hrdinom sláva,“ ktoré jednoznačne vznikli a používali sa ako fašistické slogany v prostredí ultranacionalistickej a antisemitskej ozbrojenej zločky UPA Organizácie ukrajinských nacionalistov – teda Banderovcov a Melnykovcov. Čo je konanie absolútne nezlučiteľné s ich umiestnením v blízkosti pamätníka a vojnového hrobu pripomínajúcim porážku fašistických zločiek skandujúcich pri svojich vojnových zločinoch identické slogany, a to ešte aj na území Slovenska niekoľko rokov po skončení vojny, ako pripomína mnoho iných pamätníkov.

Prečo vedenie mesta opakovane zneuctuje miesta poživajúce úctu a pietu, a či by sa nemalo venovať v komunálnej oblasti dôležitejším témam, ktoré nepoškodzujú reputáciu mesta, neiniciujú rozkoly v spoločnosti a ani mu v konečnom dôsledku nespôsobujú finančné postihy?

Čo všetko za to budú musieť zaplatiť obyvatelia Prešova?

Koncom mája sa ochrancovia pamätníkov osloboditeľov obrátili na mesto Prešov s infožiadosťou o poskytnutie údajov o tom, prečo si mesto na účely obhajoby v tomto konaní zakontrahovalo externú právnu firmu, napriek tomu, že mesto disponuje zamestnancami mestského právneho oddelenia: Zároveň sa dopytovali na to, akým spôsobom mesto firmu vybralo, kto o tom

rozhodol, a koľko táto dodatočná právna služba pre obhajobu konania mesta obyvateľov Prešova stála.

Ochrancovia pamätníkov ľutujú, že za rozhodnutia predstaviteľov vedenia mesta Prešov musia platiť pokuty v konečnom dôsledku obyvatelia Prešova. Zároveň však nadnášajú do verejnej debaty otázku: Prečo vedenie mesta opakovane zneuctuje miesta poživajúce úctu a pietu, a či by sa nemalo venovať v komunálnej oblasti dôležitejším témam, ktoré nepoškodzujú reputáciu mesta, neiniciujú rozkoly v spoločnosti a ani mu v konečnom dôsledku nespôsobujú finančné postihy? Dúfajúc v to, že v týchto prípadoch nejde len o akýsi nemorálny a nerovný boj predstaviteľov samospráv s viac ako 81 rokov pochovanými hrdinami druhej svetovej vojny.

Ochrancovia pamätníkov osloboditeľov však veria, že takéto rozhodnutia správnych orgánov budú jasným kompasom aj pre ostatné samosprávy, aby si na úseku ochrany vojnových hrobov a pamätníkov plnili nielen svoje zákonné, ale aj morálne povinnosti.

Primátora mesta Prešov vyzývame, aby sa vzdal svojej mesačnej odmeny v prospech mesta, aby tak namiesto obyvateľov mesta Prešov nahradil pokutu a náklady spôsobené mestu týmto konaním a zvyšnou časťou prispel na revitalizáciu Pamätníka Sovietskej armády v Prešove.

Pamätníky ochránime!

text a foto: Alexander Riabov |

Krátko zo zväzu

text a foto: J. Rohár |

Štátny príspevok pre SZPB sa zvýšil na 200-tisíc eur

Ministerstvo vnútra SR podpísalo so SZPB zmluvu o poskytnutí štátneho príspevku na rok 2026 vo výške 200 000 eur, čo predstavuje navýšenie o 80 000 eur oproti minulému roku. Finančné prostriedky boli zároveň zazmluvnené skôr než v predchádzajúcich rokoch, čo vytvára lepšie podmienky na plánovanie činnosti zväzu.

Krajská prokuratúra zamietla sťažnosť

Krajská prokuratúra v Bratislave zamietla sťažnosť bývalého tajomníka SZPB Zdenka Martona, ktorou namietal postup Okresného úradu Bratislava pri zápise predsedu SZPB Jaroslava Demiana do registra občianskych združení z konca roka 2025. Rozhodnutím prokuratúry sa potvrdilo, že Okresný úrad Bratislava postupoval pri registrácii v súlade so zákonom.

Prvýkrát po zjazde rokovala ÚKRK SZPB

Dňa 7. júla 2026 sa v sídle SZPB v Bratislave uskutočnilo prvé riadne zasadnutie Ústrednej kontrolnej a revíznej komisie SZPB (ÚKRK) po XIX. mimoriadnom zjazde. Rokovanie viedol predseda ÚKRK Peter Mináč.

Členovia komisie prerokovali najmä prípravu novej smernice o hospodárení, inventarizáciu majetku a ďalšie opatrenia na posilnenie transparentnosti hospodárenia SZPB. Za tajomníka ÚKRK bol jednomyselne zvolený František Pompura. Na úvod rokovania boli členovia komisie informovaní aj o úspešnom zápise nových Stanov SZPB a pripísaní štátnej dotácie Ministerstva vnútra SR vo výške 200 000 eur na účet zväzu.

Oblastné organizácie môžu doplniť svojich zástupcov do ÚR SZPB

Oblastné organizácie, ktoré sa nezúčastnili XIX. mimoriadneho zjazdu SZPB, boli vyzvané, aby si podľa nových stanov zvolili svojich zástupcov do Ústrednej rady SZPB. Na zaradenie do jej činnosti postačuje doručiť Kancelárii ÚR SZPB uznesenie oblastného výboru alebo oblastnej konferencie o voľbe člena Ústrednej rady, prípadne aj jeho náhradníka.

Nové stanovy a štatutárny orgán sú už zaregistrované

Okresný úrad Bratislava zapísal do registra občianskych združení nové Stanovy SZPB, schválené XIX. mimoriadnym zjazdom, ako aj nový kolektívny štatutárny orgán zväzu. Právnu účinnosť tak nadobudli všetky zmeny prijaté mimoriadnym zjazdom.

Komentár: Nie, uctievanie nacistických kolaborantov a fašistických hrdlorezov nie je vaša vec!

Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj pri príležitosti 30. výročia ústavy arogantne odkázal celému svetu: "Nikto a nikdy nám nebude prikazovať, koho máme milovať, komu máme byť vďační a akých hrdinov máme ctíť." Zároveň oznámil, že parlament predložil návrh zákona o Ukrajinskom národnom panteóne.

To, čo najviac deší, nie je nacionalistický prejav nelegitímneho uzurpátora moci na Ukrajine. Je to mlčanie až zhovievavosť európskych politických špičiek k slovám, ktoré otriasajú základmi našich spoločných hodnôt. Slová nemeckého kancelára Friedricha Merza, ktorými apeloval na Poliakov, aby sa zmierili s Ukrajincami tak ako sa Nemci zmierili po druhej svetovej vojne s Poliakmi, považujem za škandalózne. Tu predseda nejde o zmierenie národov, ale o odsúdenie všetkých foriem fašizmu, nacizmu a extrémnej pravice. S ich zločinmi sa nikdy nikto nezmieril. Ak Merz namiesto solidarity s Poľskom opätovne vyhlásil, že stojíme za každých okolností a vo všetkých oblastiach s Ukrajinou, nevyzerá to na obranu európskych hodnôt, ale na latentný súhlas s oživovaním neonacizmu, čo v jeho prípade až tak veľmi neprekvapuje.

Nikdy nemôžeme legitimizovať ukrajinských banderovcov, ktorí vraždili v rokline Babyn Jar, vo Volyni alebo u nás v Kolbasove. Nikdy nemôžeme rehabilitovať chorvátskych ustašovcov, ktorí v koncentračnom tábore Jasenovac likvidovali Srbov, Židov i Rómov spôsobom, pri ktorom nacisti omdlievali. Nikdy nemôžeme odpustiť slovenským gardistom, ktorí pomáhali nemeckým votrelcom zabíjať vlastných bratov a sestry pri najväčšom vojnovom zločine na území Slovenska v Kremničke. Vtedy malo slovo kolaborant ešte svoj jasný význam a každý predseda chápaj, že masoví vrahovia nikdy nemôžu byť premaľovaní na vlastencov.

Úplne rozumiem exilovej ukrajinskej historičke Marte Havryško, ktorá sa cíti byť zradená. Za toto predseda Charkov či Odesa - hrdinské ukrajinské mestá v boji proti fašizmu - vo voľbách nehlasovali. Nikto, kto vie, za čo padli jeho predkovia v urputných bojoch proti nacizmu, si nemôže želať, aby sa Bandera a Šuchevyč stali ich národnými hrdinami. Nie sú to žiadni osloboditelia ukrajinského národa, ale banditi, ktorých prívrženci zastrelili ich starých otcov, zmrzačili ich staré mamy a teraz si hovoria - preboha, čoho sme sa to dožili, v mene koho hovorí tá junta, ktorá vládne bez voľieb, ako je vôbec možné, že hlavný architekt volynského masakru Dmytro Kljačivskij sa dočká štátneho pohrebu s plnými poctami?

Priatelja, dobre si všimajte, kto v týchto dňoch ospravedľňuje alebo zjemňuje túto špinavosť ako "nedorozumenie", "rozdielny historický výklad", "minulosť, ktorú nezmeníme" či "kontroverzné osobnosti, ktoré nemožno hodnotiť čiernobielo" - kto

nevie jasne odsúdiť oživovanie fašistických tradícií - a už nikdy sa nedajte od takýchto lotrov poučovať, nikdy im nedovoľte moralizovať, na ktorej strane tohto sporu musíte stáť.

Neverte tomu, že Ukrajinci nemajú aj iných národných hrdinov, tak ako Slováci nie sú odkázaní na to, aby velebili Jozefa Tisa, Vojtecha Tuku a Otomara Kubalu. Je to otázka všeludských hodnôt, nie vlasteneckého cítenia. A v ich mene, v mene toho, za čo naši predkovia bojovali, nemôžeme dopustiť, aby

taký režim, ktorý momentálne vládne na Ukrajine, čo i len pričuchol k členstvu v EÚ. Vojna neospravedľňuje neofašistické reminiscencie. Je najvyšší čas, aby sme podobne principiálny postoj ako Poliaci zaujali aj my. Nie je to vaša vec, či oslavujete nacistických kolaborantov a fašistických hrdlorezov. A ak si myslíte, že áno, sami sa vyčleňujete z civilizovanej Európy. ¡No pasarán!

text: Eduard Chmelár – politiký analytik, historik a člen SZPB

75 rokov FIR – poslanstvo predsedu FIR Vilmosa Hantiho

Varovanie „Nikdy viac fašizmus!“ je dnes opäť aktuálne

Medzinárodná federácia odbojárov (FIR) si v júni pripomenula 75. výročie svojho založenia. Organizácia vznikla vo Viedni v roku 1951 z iniciatívy bývalých partizánov, preživších koncentračných táborov, žien a mužov protifašistického odboja a obetí prenasledovania. Jej cieľ bol jasný: zabrániť tomu, aby ľudstvo muselo znovu prežiť hrôzy fašizmu a svetovej vojny.

Vilmos Hanti:

Už 75 rokov FIR zachováva a presadzuje odkaz protifašistického politického a ozbrojeného odboja. Jej založenie nebolo len organizačným aktom. Bolo to morálne poslanstvo. Posolstvo, že fašizmus, rasizmus, antisemitizmus a vojna už nikdy nesmú uvrhnúť ľudstvo do skazy. Historická skúsenosť zakladateľov je jednoznačná: fašizmus nevzniká zo dňa na deň. Začína sa nenávisťou, vylučovaním a klamstvom. Pokračuje tým, že sa ľudia stavajú proti sebe, sociálne obavy sa politicky zneužívajú a demokratické inštitúcie sa postupne oslabujú.

Existencia FIR dnes nie je len historickou spomienkou, ale aktuálnou politickou a morálnou nevyhnutnosťou. Heslo zakladateľov organizácie - „Nikdy viac fašizmus! Nikdy viac vojna!“ - je dnes opäť mimoriadne aktuálne. Krajne pravicové hnutia získavajú silu v Európe i v mnohých krajinách sveta. V parlamentoch viacerých štátov už

nejde len o izolované neonacistické skupiny, ale o významné politické sily, ktoré spochybňujú základy demokratického právneho štátu a útočia na menšiny, migrantov, odbory, slobodu tlače a myšlienku sociálnej solidarity.

Zároveň narastá aj relativizácia dejín. V niektorých európskych krajinách existujú snahy stavať protifašistický oslobodzovací boj na úrovni zločinov diktatúr, bagatelizovať kolaboráciu s nacizmom alebo vykresľovať ako hrdinov osoby a organizácie, ktoré sa podieľali na prenasledovaní a masovom vraždení. Jednou z najdôležitejších úloh FIR je preto ochrana protifašistickej historickej pamäti. Nie je náhodou, že sa na mnohých miestach útočí na protifašistické spomienkové podujatia, poškodzujú sa pamätníky alebo sa objavujú snahy vytlačiť tradíciu odboja z verejného života. Spor o dejiny je v skutočnosti sporom o súčasnosť a budúcnosť - o to, v akom svete chceme žiť.

Úlohou FIR je dnes tiež jasne rozpoznať, že moderné formy fašizmu sa nemusia nevyhnutne objavovať v uniformách a s hákovými krížmi. Často sa skrývajú za heslami ako „obnova poriadku“, „národná sebaobrana“, „bezpečnosť“ alebo „kultúrna identita“. Nenávistné prejavy sa dnes často šíria prostredníctvom sociálnych sietí, politickej propagandy alebo vo forme konšpiračných teórií.

FIR musí reagovať aj na skutočnosť, že svet opäť vstúpil do obdobia zbrojenia. Rusko-ukrajinská vojna, ktorá už piaty rok prináša na Ukrajinu deštrukciu, eskalujúce konflikty na Blízkom východe a globálne vojenské napätie opäť urobili z jazyka militarizácie normu. Od konca studenej vojny sa nikdy nevynakladalo toľko prostriedkov na vojenské vybavenie, zatiaľ čo stav sociálneho zabezpečenia, zdravotníctva a školstva sa v čoraz väčšom počte krajín zhoršuje.

Na základe svojich historických skúseností FIR upozorňuje, že autoritárske a extrémistické politické sily získavajú v militarizovaných spoločnostiach väčšiu podporu. FIR sa preto vníma aj ako aktér mierovej politiky. Jej úlohou je spolupracovať s mierovými hnutia-

mi, odbormi, občianskou spoločnosťou a všetkými, ktorí odmietajú politiku nenávisti a logiku vojny.

FIR zároveň čelí aj vnútorným výzvam. Generácia účastníkov protifašistického odboja postupne odchádza. Jednou z najdôležitejších otázok nasledujúcich rokov preto bude, ako zapojiť dnešné generácie do zachovávaní protifašistickej pamäti a ochrany demokratických hodnôt. Protifašizmus budúcnosti sa nesmie obmedziť iba na spomienkové slávnosti a kladenie vencov. Musí sa stať živým spoločenským hnutím, ktoré bude schopné prinášať odpovede na problémy 21. storočia: sociálnu nerovnosť, rasizmus, vojnovú propagandu, oslabovanie demokratických práv a útoky na ľudskú dôstojnosť.

Sedemdesiate piate výročie FIR preto nie je len dôvodom na oslavu. Je aj pripomenutím. Pripomína nám, že boj proti fašizmu nie je uzavretou kapitolou dejín, ale jednou z najdôležitejších demokratických úloh súčasnosti a budúcnosti. Tí, ktorí dnes nesú tento odkaz ďalej, nesú mimoriadne veľkú zodpovednosť.

Počas 75-ročnej histórie FIR pôsobili v organizácii a jej členských združeniach desaťtisíce ľudí. Bývalí odbojári, preživší holokaustu, historici, učitelia, robotníci, študenti, odborári, mieroví aktivisti a dobrovoľní občania zachovávali a odovzdávali myšlienku protifašizmu. Mnohí z nich vykonávali túto prácu napriek nepriateľstvu, politickému tlaku či spoločenskej ľahostajnosti. Patrí im naša vďaka.

Osobitná vďaka patrí aj „nositeľom pochodne“ dnešnej generácie – tým, ktorí na seba berú tento často náročný a nepopulárny zápas. Ich zodpovednosť je obrovská. Dnes už nestačí len pamätať si dejiny. Musíme porozumieť ich poučeniam a odvážne vystupovať proti každému vývoju, ktorý by mohol svet opäť priviesť k neľudskosti, nenávisti a vojne.

Sedemdesiate piate výročie FIR preto nie je len príležitosťou na oslavu, ale aj varovaním a záväzkom. Záväzkom zachovať morálny odkaz protifašistického odboja pre budúce generácie. Pretože poučenie z dejín zostáva aj dnes nezmenené:

Nikdy viac fašizmus! Nikdy viac vojna!

text a foto: FIR |

Jaroslav Vodička opätovne zvolený za predsedu Českého zväzu bojovníkov za slobodu

Delegáti XII. zjazdu Českého zväzu bojovníkov za slobodu (ČSBS), ktorý sa uskutočnil 27. júna 2026 v Prahe, opätovne zvolili za predsedu organizácie Jaroslava Vodičku. Zjazd sa niesol v duchu ochrany historickej pamäti, úcty k odkazu protifašistického odboja a diskusie o postavení vlasteneckých organizácií v súčasnej spoločnosti.

Hlavným hosťom podujatia bol bývalý prezident Českej republiky Miloš Zeman, ktorý pri tejto príležitosti prevzal z rúk predsedu ČSBS Pamätnú medailu za vernosť. Vo svojom vystúpení zdôraznil význam Českého zväzu bojovníkov za slobodu pri uchovávaní historickej pamäti a pripomenul odkaz legionárov, účastníkov protinacistického odboja i vojakov bojujúcich na západnom a východnom fronte počas druhej svetovej vojny.

Vo svojom príhovore sa dotkol aj otázok súčasnej interpretácie dejín a kritizoval snahy o ich prepisovanie. Vyjadril tiež spokojnosť s tým, že podľa jeho slov sa po zmene vlády zlepšili podmienky pre činnosť ČSBS.

Predseda ČSBS Jaroslav Vodička vo svojej správe zhodnotil uplynulé funkčné obdobie, ktoré podľa jeho slov sprevádzali finančné obmedzenia, zastavenie vydávania časopisu Národní osvobození či opakované mediálne útoky voči organizácii. Napriek tomu podľa neho zväz pokračoval vo svojej činnosti, vybudoval nové internetové stránky a udržal kontakt so svojimi členmi i sympatizantmi pros-

tredníctvom vlasteneckých médií vrátane slovenského časopisu Bojovník.

Vo svojom vystúpení zároveň odmietol tvrdenia, že by ČSBS podporoval ruskú inváziu na Ukrajinu. Zdôraznil, že zväz sa podľa jeho slov od začiatku postavil proti vojenskému riešeniu konfliktu, pričom za hlavný cieľ útokov na organizáciu označil snahu oslabiť jej postavenie ako vlasteneckého združenia venujúceho sa ochrane historickej pravdy.

Delegáti zjazdu zvolili za podpredsedov Emila Kulfánka, Milana Andresa, Vladimíru Francírkovú a Petra Mrázka.

Účastníci prijali aj záverečnú rezolúciu, v ktorej upozornili na rastúce prejavy neonacizmu, neofašizmu a revanšizmu. Zároveň vyzvali predstaviteľov verejného života, aby chránili historickú pravdu, rešpektovali odkaz protifašistického odboja a zachovali platnosť povojnového právneho usporiadania vrátane prezidentských dekrétov z rokov 1945 – 1946.

Na zjazde sa zúčastnili aj viacerí hostia z verejného života, medzi nimi predstavitelia Ministerstva obrany Českej

Delegáti zjazdu ČSBS s bývalým prezidentom ČR Milošom Zemanom.

republiky, spoločenských organizácií a politickej reprezentácie. Podujatie opätovne potvrdilo význam spolupráce organizácií združujúcich účastníkov protifašistického odboja pri uchováva-

ní historickej pamäti a odovzdávaní jej odkazu mladým generáciám.

text: J. Rohár podľa iportal24.cz,
foto: Peter Kojzar |

Predseda ČSBS Jaroslav Vodička.

Podpredseda ČSBS Emil Kulfánek.

Na pietnom akte v Ležákoch si uctili pamiatku obetí i hrdinov odboja

V chotári východočeských Ležákov si pripomenuli 84. výročie vyhladenia osady nemeckými nacistami. Spomienka sa uskutočnila v mieste, kde došlo k jednej z najtragickejších udalostí českých dejín. Odohrala sa krátko po atentáte na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha.

Súčasťou programu bola tradičná bohoslužba, kladenie kvetov ku Knihe obetí i slávnostné odovzdávanie odznakov Pamätníku Lidice. Pietny akt vyvrcholil zapálením vatry a zoskokom vojenských parašutistov, ktorí symbolicky pripomenuli odbojovú činnosť spojenú s osudom Ležákov.

Osada v okrese Chrudim sa stala terčom krvavej pomsty po tom, čo gestapo odhalilo, že miestni obyvatelia pomáhali parašutistom vyslaným z Veľkej Británie. Práve odtiaľto sa prostredníctvom vysielacky Libuša udržiavala komunikácia medzi domácim a zahraničným odbojom.

Nacisti obec zrovnali 24. júna 1942 so zemou. Ešte v ten istý deň v Pardubiciach popravili 33 dospelých obyvateľov. Trinásť detí odvliekli od ich rodín. Tragédiu prežili iba sestry Márie a Jarmila Štulíkovéj, ktoré odviesli do Nemecka „na prevýchovu“. Po vojne sa obe vrátili do vlasti.

Ležáky sa stali symbolom obetí, ktoré český národ priniesol počas nacistickej okupácie. Napriek tomu, že boli výrazne menšie ako Lidice, ich osud bol nemenej krutý. Zatiaľ čo Lidice nacisti propagandisticky využili ako výstrahu celému svetu, tragédia Ležákov bola dlhé roky menej známa.

Pamätník v Ležákoch po akte kladenia vencov.

Historici však upozorňujú, že práve spojenie miestnych občanov s odbojom predstavovalo mimoriadne významnú kapitolu českého protinacistického odporu. Vysielačka Libuša patrila k najdôležitejším prostriedkom komunikácie domáceho odboja s exilovou vládou v Londýne. Vďaka nej mohli prúdiť informácie o situácii v okupovanej vlasti aj pokyny pre odbojové skupiny.

Dnes sú Ležáky národnou kultúrnou pamiatkou, kde návštevníci nenájdu obnovenú dedinu, ale pietne upravený priestor so žulovými náhrobkami, ktoré

pripomínajú pôdorysy deviatich pôvodných domov. Každý z nich symbolizuje osudy rodín, ktorých životy násilne ukončila nacistická zvoľa. Práve preto zostávajú Ležáky aj po vyše ako ôsmich desaťročiach silným symbolom odvahy, obete a historickej pamäti českého národa.

text a foto: Petr Kojzar
(mierna úprava Martin Krno)

Predseda vlády SR Robert Fico v Dunkerque: Nebudeme prekryvať historickú pravdu!

Česko-slovenský vojnový cintorín vo Francúzsku.

„V máji, keď si pripomínáme koniec druhej svetovej vojny a víťazstvo nad fašizmom je potrebné prejavovať úctu a rešpekt každému, kto prispel k tomu, že druhá svetová vojna skončila a že nemecký fašizmus bol porazený,“ povedal predseda vlády SR Robert Fico vo francúzskom meste Dunkerque, v ktorom si pripomenul hrdinstvo československých a spojeneckých jednotiek počas kľúčových bojov druhej svetovej vojny.

Premiér ďalej skonštatoval, že na Slovensku rešpektujeme a s úctou prijímame historický fakt, že Slovensko bolo oslobodené predovšetkým vojakmi Červenej armády a rumunskej ar-

mády. „Boli to desaťtisíce vojakov, ktorí zahynuli pri oslobodzovaní našich dedín a miest,“ uviedol Fico a dodal, že vojna bola aj na iných miestach sveta.

Podľa predsedu vlády nemôžeme zabúdať ani na príspevok ku koncu vojny, ktorý malo otvorenie druhého frontu v roku 1944. „Tento rok som sa rozhodol prísť do Dunkerque, do Francúzska. Pretože toto miesto bolo známe nielen na začiatku druhej svetovej vojny, keď došlo k obrovskej vojenskej operácii, k odsunu takmer 400 tisíc anglických, kanadských a francúzskych vojakov z Dunkerque do Veľkej Británie, ale preslávili sa tu československí vojaci na konci druhej svetovej vojny

od októbra 1944 až do mája 1945,“ zdôraznil premiér Robert Fico.

Spoločne s primátorom mesta Dunkerque Patriceom Vergrietem vzdal slovenský premiér úctu československej obrnenej brigáde, ktorá tu počas vojny pôsobila a ktorej úlohou bolo blokovat' obsadenú nemeckú jednotku, čo sa dialo od októbra 1944 až do 9. mája 1945, kedy sa nemecká vojenská jednotka vzdala. Primátorovi mesta zároveň predseda vlády v mene Slovenskej republiky poďakoval za dlhodobú starostlivosť o pamiatku na československých vojakov.

„V tejto operácii padlo 167 československých vojakov. Pociťujem potrebu

vzdať úctu aj týmto vojakom, ktorí pomohli k skončeniu vojny. Takto budeme pokračovať aj na budúci rok. Nebudeme prekryvať historickú pravdu a verím, že toto je najlepší spôsob ako slovenskej verejnosti pripomínať hrôzy druhej svetovej vojny a príspevok Slovákov ku koncu tohto strašného utrpenia,“ povedal na záver Robert Fico.

Spojenci sa na pobreží Normandie vylodili 6. júna 1944 počas tzv. Dňa D. Operácia Overlord bola jednou z najväčších vojenských operácií 2. svetovej vojny.

text a foto: Úrad vlády SR

Predseda vlády SR Robert Fico pri pietnom akte.

Opustil nás posledný delostrelec Slovenského národného povstania

František Švidraň, priamy účastník Slovenského národného povstania a vojnový veterán, by sa 21. júla 2026 dožil úctyhodných 104 rokov. Žiaľ, po uzávierke tohto čísla nás zastihla smutná správa, že krátko pred svojimi 104. narodeninami zomrel... Jeho životný príbeh je svedectvom odvahy, vlastenectva a vernosti ideálom slobody.

František Švidraň (1922-2026).

Narodil sa 21. júla 1922 v Polomke. Povinnú vojenskú službu nastúpil 1. októbra 1942 k Delostreleckému pluku 1 v Topoľčanoch. V roku 1944 slúžil ako delostrelec armády vtedajšieho Slovenského štátu.

Keď vypuklo Slovenské národné povstanie, nachádzal sa vo vojenskej nemocnici v Bratislave, kde sa liečil so sluchovými problémami. Hoci mohol zostať v bezpečí nemocnice, rozhodol sa inak. Už počas prvej noci z nemocnice ušiel a zamieril na povstalecké územie, aby sa pripojil k boju za slobodu.

Zarađený bol k jednotke Júliusa Kleskeňa, veliteľa 3. batérie 15-centimetrových kanónových húfnic a neskôr 1. delostreleckého oddielu III. taktickej skupiny. Ako delostrelec bojoval na úsekoch Handlová, Žiar nad Hronom, Jalná, Banská Štiavnica a Krupina.

Na dramatické chvíle spomína dodnes: „Bolo mi veľmi ľúto, keď sme naše delo museli znehodnotiť pri takom potôčku, lebo Nemci boli už blízko a do hôr sa s ním ustúpiť nedalo.“

Po potlačení Povstania sa cez Poľanu dostal na rodné Horehronie. Tu spolupracoval s partizánskou skupinou kapitána Ernesta Bielika a s partizánskym oddielom Šukajev, pre ktoré zabezpečoval najmä prieskum a zásobovanie.

Po skončení vojny nastúpil do Policajného zboru, kde pôsobil ako dopravný policajt a postupne dosiahol

hodnosť majora. Počas celej služby presadzoval dôsledné dodržiavanie pravidiel cestnej premávky. Nikdy nefajčil, nepil alkohol a jeho konzumáciu netoleroval ani u vodičov.

Aj vo vysokom veku zostával aktívny. Do práce dlhé roky dochádzal na bicykli, venoval sa volejbalu a kolkom a pravidelne navštevoval plaváreň ešte aj po dovŕšení sto rokov. S plávaním prestal až po nešťastnom páde na mokrej dlažbe v roku 2023.

S manželkou vychovali dve deti – syna a dcéru. Dodnes si zachováva živý záujem o dianie vo svete, denne číta noviny a sleduje televízne spravodajstvo.

Za účasť v Slovenskom národnom povstaní získal viacero štátnych a rezortných vyznamenaní. Pri príležitosti Dňa vojnových veteránov v roku 2025 mu bol udelený Pamätný kríž vojnového veterána.

Jeho odkaz mladým generáciám zostáva mimoriadne aktuálny:

„Vážme si, že ako Slováci sme sa Slovenským národným povstaním pridali na dobrú stranu dejín. Hovorte o tom hlavne mladým, aby vedeli, nezabudli a boli na to hrdí.“

Františkovi Švidraňovi vyslovujeme úprimnú vďaku za jeho odvalu, službu vlasti a celoživotný príklad. Česť jeho pamiatke!

text: Adam Horváth,
foto: Richard Zimányi

Spomíname na priameho účastníka Slovenského národného povstania Františka Orlovského

15. júna 2025 nás vo veku 97 rokov navždy opustil plk. v. v. František Orlovský, jeden z priamych účastníkov Slovenského národného povstania, vojnový veterán a dlhoročný funkcionár Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Pri príležitosti prvého výročia jeho úmrtia si s úctou pripomíname jeho život a odkaz.

František Orlovský sa narodil 24. mája 1928 v Lemešanoch. Po ukončení základnej školy pokračoval v štúdiu na meštianskej škole v Prešove. V roku 1944 odišiel za prácou a odborným vzdelaním do Baťových závodov v Baťovanoch, dnešnom Partizánskom.

Do Slovenského národného povstania sa zapojil ešte pred jeho vypuknutím ako iba 16-ročný dobrovoľník. Spočiatku pôsobil v partizánskom oddiele Pavel pod velením Jozefa Trojana, kde sa zúčastnil bojov proti nemeckým okupačným vojskám.

Ako sám spomínal: „My sme mali ruksak s vecami pre skupinu. Bolo v ňom strelivo, deka, granáty. Ja som pušku nemal.“

Neskôr bol pridelený na letisko Tri Duby, kde už ako vyzbrojený vojak vykonával leteckú hliadku až do 10. októbra 1944. Po ústupe z letiska pôsobil na Starých Horách a Donovaloch, kde zabezpečoval distribúciu zbraní a po-

trávin pre povstalecké jednotky i spojenecké vojenské misie.

Po potlačení Povstania ho v Demänovej zadržali gardisti. Trpel zápalom pľúc a preukázal sa falošnými dokladmi, podľa ktorých sa mal vraciť z liečenia. Hoci sa obával najhoršieho, napokon ho prepustili s príkazom prihlásiť sa v mieste bydliska. To však neurobil a vojnu sa mu podarilo prežiť.

Po oslobodení zostal verný službe vlasti. Ako vojak z povolania pôsobil na viacerých miestach v západných Čechách, neskôr bol na vlastnú žiadosť preložený do Prešova, kde až do odchodu do dôchodku v roku 1989 zastával funkciu náčelníka Okresnej vojenskej správy. Počas 42 rokov služby v ozbrojených silách dosiahol hodnosť plukovníka.

Významnú časť svojho života venoval aj práci v Slovenskom zväze protifašistických bojovníkov. Pôsobil ako predseda Okresného výboru SZPB, neskôr pracoval v oblastných štruktúrach zväzu a stál aj na čele ZO SZPB v rodných Lemešanoch. Za účasť v SNP, vojenskú službu a verejnú činnosť získal približne štyridsať slovenských i zahraničných vyznamenaní a ocenení.

Ani vo vysokom veku neprestal odovzdávať svoje skúsenosti mladým ľuďom. Pravidelne besedoval na školách o Slovenskom národnom povsta-

ní a zdôrazňoval, akú vysokú cenu má mier a sloboda. Veľkou oporou mu bola dcéra Emília a radosť mu robili dvaja vnuci, vnučka i ich rodiny.

Celý život veril, že mier je tou najvyššou hodnotou, ktorú treba chrániť.

Jeho život zostáva príkladom odvahy, vlastenectva a vernosti ideálom Slovenského národného povstania.

Česť jeho pamiatke!

text: Adam Horváth, foto: MO SR

František Orlovský (1928 - 2025).

Odmenou za vedomosti bola návšteva Múzea SNP aj stretnutie s Vladimírom Strmeňom

Rozprávanie Vladimíra Strmeňa mládež veľmi zaujalo.

Oblasťný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Lučenci pripravil v piatok 29. mája 2026 pre víťazné družstvá okresných kôl predmetovej súťaže Medzníky 2. svetovej vojny nezabudnuteľný deň plný histórie, poznania a živých spomienok.

Žiaci z okresov Lučenec, Poltár a Veľký Krtíš, ktorí dosiahli v súťaži najlepšie výsledky, navštívili Múzeum Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici. Počas prehliadky si rozšírili svoje vedomosti o udalostiach druhej svetovej vojny, Slovenskom národnom povstaní a protifašistickom odboji prostredníctvom jedinečných historických exponátov a autentických svedectiev.

Vrcholom celého dňa bolo popoludňajšie stretnutie s priamym účastníkom Slovenského národného povstania, plk. v. v. Vladimírom Strmeňom. Jeden z posledných žijúcich povstalcov sa so žiakmi podelil o svoje spomienky na vojnové roky, priblížil im vlastné životné osudy i skúsenosti z obdobia po vojne. Rozprával nielen o bojoch za slobodu, ale aj o študentských časoch, pracovnom živote a nechýbali ani úsmevné príhody a vtipné spomienky, ktoré vytvorili príjemnú a srdečnú atmosféru.

Na záver stretnutia si všetci spoločne zaspievali partizánsku pieseň, čím symbolicky vzdali úctu tým, ktorí bojovali za slobodu našej vlasti.

Pre mladých ľudí bolo toto stretnutie výnimočnou príležitosťou osobne sa stretnúť s človekom, ktorý písal dejiny vlastným životom. Takéto podujatia potvrdzujú, že živé svedectvá pamätníkov majú nezastupiteľné miesto pri odovzdávaní historickej pamäti mladým generáciám a pri upevňovaní hodnôt mieru, slobody a vlastenectva.

text a foto: Mária Špaňhelová |

Spoločná fotografia v areály Pamätníka SNP.

Odkaz generála Jána Goliana bude na bratislavskej Fajnorke pripomínať nová pamätná tabuľa

Na budove Strednej priemyselnej školy strojníckej na Fajnorum nábreží v Bratislave 26.6. 2026 slávnostne odhalili pamätnú tabuľu brigádnemu generálovi Jánovi Golianovi, hlavnému vojenskému organizátorovi Slovenského národného povstania a absolventovi tejto školy. Slávnostný akt sa uskutočnil za účasti predstaviteľov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, Ministerstva obrany SR, Bratislavského samosprávneho kraja, Klubu generálov Slovenskej republiky, ozbrojených síl, historickej obce a ďalších hostí.

Pamätná tabuľa bola odhalená na budove školy, ktorú Ján Golian navštevoval v rokoch 1921 až 1925. Iniciátorom jej osadenia bol Klub generálov Slovenskej republiky, ktorý sa dlhodobo venuje uchovávaniu historickej pamäti a pripomínaniu významných osobností slovenských vojenských dejín.

Slávnostného aktu sa zúčastnili aj predstavitelia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Delegáciu Základnej organizácie SZPB generála Jána Goliana č. 1 Trenčín viedol jej predseda Miroslav Ondráš. Prítomní boli tiež podpredseda SZPB Ján Rohár a podpredseda Oblasťného výboru SZPB Bratislava Martin Krno.

Pamätná tabuľa gen. Jána Goliana.

Pohľad na účastníkov podujatia.

Podujatia sa ďalej zúčastnili štátny tajomník Ministerstva obrany SR Igor Melicher, predseda Bratislavského samosprávneho kraja Juraj Droba, bývalý minister obrany SR generál Peter Gajdoš, generál vo výslužbe a poslanec NR SR Ivan Ševčík, generálmajor vo výslužbe Svetozár Nađovič, historik a bývalý poslanec Národnej rady SR Anton Hrnko, riaditeľ Slovenského literárneho centra Jozef Ťažký a ďalší predstavitelia verejného a spoločenského života.

Vo svojom príhovore štátny tajomník Ministerstva obrany SR Igor Melicher zdôraznil, že pamätná tabuľa bude ešte dlhé desaťročia pripomínať osobnosť človeka, ktorý sa v rozhodujúcich chvíľach postavil na čelo boja za slobodu a budúcnosť slovenského národa.

„Generál Ján Golian predstavuje jednu z kľúčových postáv Slovenského národného povstania. Bol jeho hlavným vojenským organizátorom, tvorcom vojenskej koncepcie a prvým veliteľom povstaleckej armády. Už dlhé

mesiace pred vypuknutím povstania s mimoriadnou odvahou a osobným nasadením pripravoval vojenské plány ozbrojeného vystúpenia a koordinoval činnosť s ilegálnou Slovenskou národnou radou i česko-slovenským zahraničným odbojom," uviedol Igor Melicher.

Pripomenul tiež dramatické okolnosti vypuknutia Slovenského národného povstania v auguste 1944, keď sa generál Golian napriek nepriaznivej situácii rozhodol prevziať zodpovednosť a vydať rozkaz na začatie ozbrojeného odporu proti nacistickému Nemecku. Povstanie podľa jeho slov nebolo len symbolom odporu, ale aj významným vojenským príspevkom k porážke nacizmu v Európe.

Predseda Bratislavského samosprávneho kraja Juraj Droba vo svojom vystúpení vyzdvihol Golianovu rozhodnosť, odborné vojenské schopnosti a morálny profil.

„Slovenské národné povstanie nás preklopilo na správnu stranu dejín a stalo sa jedným z najvýznamnejších prejavov odporu proti totalite počas druhej svetovej vojny," uviedol Juraj Droba. Zároveň ocenil dlhoročnú činnosť Klubu generálov Slovenskej

republiky pri uchovávaní historickej pamäti a šírení vlasteneckých tradícií medzi mladou generáciou.

Mimoriadne emotívny bol príhovor generálmajora vo výslužbe Svetozára Nadoviča, ktorý sa pripojil predovšetkým študentom školy. Pripomenul Golianove študentské roky na bratislavskej Fajnorky, jeho cestu k vojenskej kariére i jeho charakterové vlastnosti, ktoré z neho podľa slov jeho súčasníkov urobili ideálneho veliteľa Slovenského národného povstania.

Vo svojom vystúpení zároveň predstavil unikátne osobné a rodinné spomienky na generála Goliana a jeho manželku Jarmilu. Priblížil okolnosti Golianovho zapojenia do protifašistického odboja prostredníctvom odbojovej skupiny Milana Poláka v Trenčíne a zdôraznil jeho pevné československé a demokratické presvedčenie.

Na záver citoval hodnotenie Golianových spolubojovníkov, podľa ktorých bol „čestným človekom a ozajstným vlastencom“, ktorý vedel počúvať, rozumne rozhodovať a v rozhodujúcich chvíľach konať s odvahou a zodpovednosťou. Podľa ich slov nebolo v danej situácii lepšej voľby ve-

Členovia SZPB pred odhalenou tabuľou.

liteľa Slovenského národného povstania, než bol práve Ján Golian.

Odhalená pamätná tabuľa tak nebude len pripomienkou významného absolventa školy, ale aj trvalým symbolom odvahy, vlastenectva, odporu proti nacizmu a zápasu za slobodu a demokra-

ciu. Odkaz brigádneho generála Jána Goliana zostáva aj po viac ako osemdesiatich rokoch živou súčasťou historickej pamäti slovenského národa a výzvou pre súčasné i budúce generácie.

text a foto: J. Rohár |

Z práce Historicko-dokumentačnej komisie v Rožňave

Členovia HDK v Rožňave a letecká čiapka nemeckého Luftwaffe.

Jednou z významných oblastí činnosti Oblastnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Rožňave je práca Historicko-dokumentačnej komisie, ktorá sa v posledných rokoch venuje objavovaniu a dokumentovaniu menej

známych udalostí z obdobia druhej svetovej vojny. Výsledky jej práce vzbudzujú záujem nielen medzi členmi SZPB, ale aj u širokej verejnosti.

Pozoruhodný príbeh sa začal písať v roku 2020, keď sa predsedovi ZO SZPB Partizána Tótha Ing. Milano-

vi Malčekovi dostala do rúk letecká čiapka z obdobia druhej svetovej vojny. Tento zdanlivo nenápadný vojenský artefakt zaujal počas výstavy pri príležitosti 80. výročia Slovenského národného povstania člena Historicko-dokumentačnej komisie a nadšenca vojenskej histórie Adriana Galla.

Vďaka viacročnému pátraniu, využitiu informácií od vnuka pôvodného nálezcu Michala Juščina z Habury a štúdiu vojenských archívov na Slovensku i v zahraničí sa podarilo po viac ako osemdesiatich rokoch odhaliť identitu pôvodného majiteľa tejto čiapky.

Výskum ukázal, že 21. septembra 1944 prebiehali v priestore Čertižného intenzívne letecké boje medzi sovietskym a nemeckým letectvom. Dvojica sovietskych stíhačov La-5 pod velením poručíkov Belikova a Metuchova z 8. leteckej armády pri eskorte útočných lietadiel zviedla úspešný vzdušný súboj so štyrmi nemeckými stíhačkami Messerschmitt Bf 109. Podľa sovietskych hlásení boli zostrelené dve nepriateľské lietadlá.

Nemecké archívne dokumenty však potvrdzujú jednu stratu – stíhačie lietadlo Messerschmitt Bf 109 G-6 (výrobné číslo 440957, trupové číslo 10), ktoré pilotoval poručík Rudolf

Walther, narodený 2. februára 1923 v Zgorzelci. Skúsený pilot Luftwaffe mal v tom čase za sebou desiatky bojových letov a na konte 21 potvrdených zostrelov lietadiel Červenej armády.

Podľa archívnych záznamov Rudolf Walther núdzové pristátie prežil, utrpel zranenia, bol ošetrovaný v poľnej nemocnici a následne transportovaný do Nemecka. Na mieste havárie však zostala jeho letecká čiapka spolu s ďalším vojenským materiálom. Tento jedinečný artefakt sa následne stal súčasťou majetku rodiny Michala Juščina z Habury, kde bol uchovaný viac ako trištvrte storočia.

Dnes má letecká čiapka nielen vysokú historickú hodnotu, ale plní aj významnú vzdelávaciu úlohu. Každoročne je prezentovaná počas besied so žiakmi základných škôl a na vedomostných súťažiach organizovaných v okrese Rožňava. Prostredníctvom autentického predmetu a príbehu, ktorý sa podarilo historikom zrekonštruovať, sa mladá generácia oboznamuje s dramatickými udalosťami druhej svetovej vojny a významom zachovávaní historickej pamäti.

text: Ing. Milan Malček, foto: Mária Žolnová |

Výstup na Oblík spojil úctu k histórii, prírode i národným tradíciám

Oblasťný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov vo Vranove nad Topľou v spolupráci so ZO SZPB Petrovce a Maticou slovenskou zorganizoval 6. júla 2026 už 26. ročník tradičného výstupu na vrch Oblík (924,8 m n. m.), ktorý patrí medzi symbolické miesta severozápadnej časti Slánskych vrchov. Podujatie sa uskutočnilo pri príležitosti 81. výročia víťazstva nad fašizmom a ukončenia druhej svetovej vojny v Európe, 82. výročia Slovenského národného povstania a 165. výročia prijatia Memoranda národa slovenského.

Vrchol Oblíka je spätý aj s významnou udalosťou slovenských dejín.

V roku 1846 naň vystúpili štúrovci na čele s evanjelickým kňazom, národ-

ným buditeľom a literátom Adamom Hlovikom, čím sa toto miesto natrvalo zapísalo do histórie slovenského národného hnutia.

Program sa začal pri pamätníku na mieste bývalého 1. partizánskeho letiska na východnom Slovensku. Odtiaľ účastníci pokračovali po miestach, kde počas Slovenského národného

povstania pôsobil štáb partizánskej brigády Čapajev pod velením dôstojníka Červenej armády Ivana Konnoviča Balutu. Náčelníkom štábu brigády bol bývalý dôstojník slovenského letectva Ľudovít Kukorelli, neskôr povýšený na brigádneho generála in memoriam, ktorý padol počas bojov pri obci Habura.

Účastníci si prezreli náučný chodník Herlica, oboznámili sa s činnosťou partizánskej brigády Čapajev na východnom Slovensku a navštívili aj zrekonštruovaný partizánsky bunker „Za Harbom“. Samotný výstup na Oblík viedol od chaty na lúke pod vrcholom pomerne náročným skalnatým terénom cez bukove lesy. Vrcholová časť Oblíka s rozlohou približne 90 hektárov je národnou prírodnou rezerváciou pralesovitého charakteru s cennými bukovými a javorovými porastmi.

Na vrchole sa účastníkom prihovori Ing. Michal Peter, predseda Oblastného výboru SZPB vo Vranove nad Topľou a zároveň predseda ZO SZPB Petrovce, a Mgr. Martin Hajník, riaditeľ Členského ústredia Matice slovenskej. Vo svojich vystúpeniach pripomenuli hrdinstvo príslušníkov partizánskej brigády Čapajev, rozhodujúci podiel Červenej armády na porážke fašizmu i význam Memoranda národa slovenského z roku 1861, ktoré formulovalo požiadavky slovenského národa v oblasti kultúry,

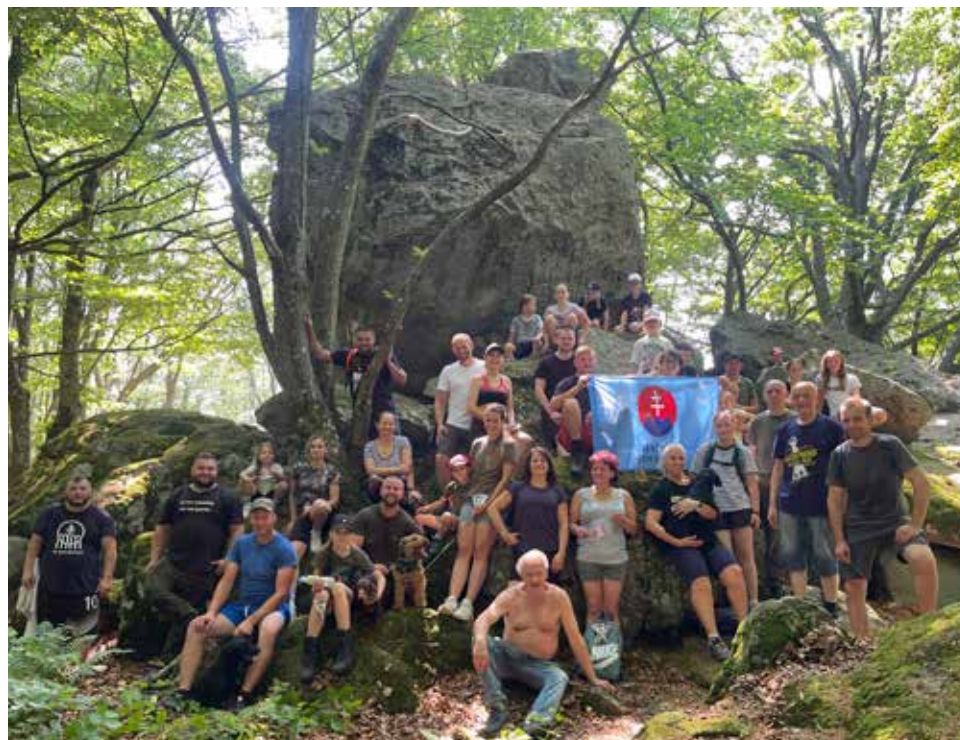
školy, používania slovenského jazyka a národnej samosprávy.

Na podujatí sa zúčastnilo 58 účastníkov, z toho až 23 detí a mládeže do 15 rokov, čo je povzbudzujúcim dôkazom záujmu mladej generácie o poznávanie našej histórie. Traja najmladší a dvaja najstarší účastníci boli ocenení knižnými publikáciami o Slovenskom národnom povstaní, ktoré do súťaže venovala Matica slovenská.

Organizátori vyslovujú poďakovanie všetkým partnerom a sponzorom, ktorí prispeli k úspešnému priebehu podujatia, najmä podniku LESY SR, š. p., Lesnej správe Hanušovce nad Topľou, Poľovníckemu združeniu LI-PINY Hanušovce a spoločnosti MIBAL Petrovce.

Tradičný výstup na Oblík aj po dvadsiaty šiesty raz potvrdil, že spájanie historickej pamäti, úcty k prírode a národných tradícií je dôležitou súčasťou poslania Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

text a foto: Ing. Michal Peter |

Účastníci výstupu na Oblík.

Cykloturistika spojila mladú generáciu s odkazom osloboditeľov

Oblastná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Prešove pripravila 27. júna 2026 cykloturistické podujatie pre mladých členov, sympatizantov a ich rodiny. Športová aktivita bola spojená s pietnym aktom pri pamätníku v obci Lutina, venovaným 81. výročiu ukončenia druhej svetovej vojny a pamiatke všetkých, ktorí sa zaslúžili o oslobodenie našej vlasti.

Na podujatí sa zúčastnili zástupcovia základných organizácií SZPB z Lutiny, Prešova, Lipian, Sabinova a Veľkého

Šariša, členovia Zväzu vojnových poškodených a invalidov Prešov i Klubu Prešov Zväzu vojakov Slovenskej re-

Pietny akt pri pamätníku.

Do akcie sa zapojila aj mladá generácia.

publiky. Pozvanie prijali aj prednosta Okresného úradu Sabinov Mgr. Ladislav Maďar a plk. v. v. RSDr. Peter Radačovský, syn hrdinu druhej svetovej vojny plk. Petra Radačovského, príslušníka 1. československého armádneho zboru, ktorému bolo pri príležitosti 80. výročia víťazstva nad fašizmom udelené ruské vyznamenanie In memoriam.

Počas pietneho aktu si účastníci uctili pamiatku padlých vojakov i civilných obetí vojny a pripomenuli si hrdinstvo všetkých, ktorí sa podieľali na oslobodzovaní regiónu. Samotná cykloturistika viedla malebným prostredím obce Lutina a jej okolia a zároveň priblížila mladým účastníkom miesta spojené s bojmi, ktoré sa odohrávali na severovýchodnom Slovensku počas záverečných operácií druhej svetovej vojny.

Podujatie opäť potvrdilo, že spojenie športu, pobytu v prírode a poznávania histórie je účinnou formou vlasteneckej výchovy. Práve takéto aktivity pomáhajú mladým ľuďom lepšie porozumieť odkazu protifašistického odboja a významu slobody, ktorú dnes považujeme za samozrejmosť.

Organizátori vyslovujú poďakovanie všetkým účastníkom, partnerským organizáciám a podporovateľom, ktorí prispeli k dôstojnému priebehu podujatia. Osobitné poďakovanie patrí Prešovskému samosprávnemu kraju, ktorého finančná podpora významnou mierou prispela k úspešnej realizácii tejto vlasteneckej akcie.

text: Tatiana Kazimi, |
foto: Michal Chomič

Od učebníc na miesta, kde sa písala história

Pri návšteve pamätníka na Dargove.

Ako najlepšie spoznať dejiny? Vidieť ich na vlastné oči. Práve s týmto cieľom pripravila Oblastná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Trebišove v spolupráci s mestom Trebišov tradičnú odmenu pre najúspešnejšie družstvá predmetovej súťaže Medzníky 2. svetovej vojny.

V školskom roku 2025/2026 sa celodenného poznávacieho výletu zúčastnili žiaci zo ZŠ Komenského v Trebišove, ZŠ Cejkov, ZŠ Parchovany, ZŠ s VJM Kráľovský Chlmec, ZŠ s MŠ Čerhov a ZŠ s MŠ Borša. Namiesto školských lavíc ich čakala cesta po miestach, kde sa písali dejiny oslobodzovania Slovenska.

Prvou zastávkou bol vojenský cintorín v Trebišove. Účastníci si zapálením sviečky uctili pamiatku padlých

vojakov a obetí vojen. Na cintoríne je pochovaných 258 sovietskych vojakov v 163 hrobách z obdobia druhej svetovej vojny a 29 obetí prvej svetovej vojny.

Ďalšie kroky smerovali k Pamätníku oslobodenia a víťazstva v Dargovskom priesmyku, jednému z najvýznamnejších miest bojov na východnom Slovensku. Aj tu zapálili účastníci symbolickú sviečku a pripomenuli si sedem týždňov ťažkých bojov v zime roku 1945, keď sa v neľahkých podmienkach rozhodovalo o osude celého regiónu.

Na poludnie ich privítala Dukla – miesto, ktoré je navždy spojené s Karpatsko-duklianskou operáciou. Pri Pamätníku československého armádneho zboru si uctili pamiatku osloboditeľov a navštívili vojenský cintorín, kde odpočívajú 565 príslušníkov 1. čes-

koslovenského armádneho zboru. Práve tu si žiaci uvedomili, akú vysokú cenu mala sloboda, ktorú priniesli vojaci Červenej armády a 1. československého armádneho zboru.

Záver výletu patril Svidníku. Vo Vojenskom historickom múzeu si účastníci v sprievode lektora prezreli expozície venované bojom na východnom Slovensku. Veľký záujem vzbudil aj park bojovej techniky s tankmi, húfnicami, bojovým lietadlom i legendárnym raketometom Kaťuša.

Pri Pamätníku sovietskej armády vo Svidníku si účastníci minútu ticha a zapálením sviečky uctili pamiatku padlých. Súčasťou pamätníka je aj

vojnový cintorín so štyrmi masovými hrobmi, v ktorých odpočívajú viac ako 9 000 sovietskych vojakov, ktorí padli počas Karpatsko-duklianskej operácie a pri oslobodzovaní severovýchodného Slovenska.

Celodenný výlet opäť potvrdil, že najlepšou učebnicou dejepisu sú autentické miesta, na ktorých sa odohrávali kľúčové udalosti našich dejín. Mladí ľudia si odniesli nielen nové poznatky, ale aj hlbšie uvedomenie si obetí, ktoré priniesli osloboditelia za našu slobodu.

text a foto: Mgr. Alexander Gergely a mesto Trebišov

Spoločná fotka pri pamätníku v Trebišove.

Pietna spomienka na Háji-Nicovô spojená so spoločným stretnutím členov SZPB

Členovia základných organizácií Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Ľubotice, Víťaz, Solivar, Hermanovce a Drienov sa 29. júna 2026 zúčastnili spoločného autobusového zájazdu, ktorý spojil pietnu spomienku s oddychom a upevňovaním priateľských vzťahov medzi členmi.

Prvou zastávkou bol vojenský cintorín Háj-Nicovô v Liptovskom Mikuláši, jedno z najvýznamnejších pietnych miest Slovenského národného povstania. Na tomto cintoríne odpočívajú 1 369 príslušníkov 1. československého armádneho zboru, vojakov povstaleckej armády a partizánov, ktorí položili svoje životy v boji za slobodu.

Účastníci zájazdu si ich pamiatku uctili položením venca, spoločnou modlitbou a zaspievaním štátnej hymny Slovenskej republiky. Dôstojným spôsobom tak vzdali hold všetkým, ktorí obetovali svoje životy za slobodu vlasti.

Po pietnej časti programu pokračoval zájazd návštevou termálneho kúpaliska Bešeňová, kde si účastníci oddýchli v minerálnej liečivej vode a načerpali nové sily. Prijemné prostredie vytvorilo priestor aj na neformálne rozhovory, výmenu skúseností a ďalšie upevňovanie priateľských

Spoločná fotografia pri pamätníku Háj-Nicovô.

vzťahov medzi členmi jednotlivých základných organizácií.

Účastníci vyslovujú úprimné poďakovanie Gabrieli Hudákovej, Marte Alexovičovej a predsedovi ZO SZPB

JUDr. Jozefovi Kravjarovi za výbornú organizáciu podujatia. Spoločný zájazd opäť potvrdil, že spomienka na hrdinov protifašistického odboja môže byť zároveň príležitosťou na po-

silňovanie spolupatričnosti a aktívneho života členov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

text a foto: Eva Hrabková

Pripomenuli si 87. výročie Hrabovských udalostí

Pri pamätnej tabuli v Hrabove sa 5. júna 2026 uskutočnila pietna spomienka pri príležitosti 87. výročia Hrabovských udalostí, jednej z najvýznamnejších foriem domáceho odporu proti nastupujúcemu fašizmu na Slovensku pred vypuknutím Slovenského národného povstania.

Účastníci podujatia si pripomenuli udalosti zo 4. júna 1939, keď vojaci ružomerskej posádky spolu s miestnymi obyvateľmi otvorene vystúpili proti Hlinkovej garde a nastupujúcemu autoritárskemu režimu. Ich odvážny postoj sa stal významným symbolom občianskej statočnosti a odporu voči fašizácii spoločnosti.

Spomienkového aktu sa zúčastnili zástupcovia mesta Ružomberok, príslušníci ružomerskej vojenskej posádky, žiaci Základnej školy Klačno i široká verejnosť. Spoločne vzdali úctu všetkým, ktorí za svoje presvedčenie zaplatili životom, väzením alebo prenasledovaním.

Hrabovské udalosti dodnes pripomínajú, že odvaha postaviť sa proti nepravdom a brániť hodnoty slobody a demokracie má v našich dejinách pevné miesto. Odkaz ich účastníkov zostáva aj po desaťročiach aktuálnym posolstvom pre súčasné i budúce generácie. Česť ich pamiatke!

text: Tibor Šula,
foto: mesto Ružomberok

Príhovor Roberta Fajtu.

Memorandum národa slovenského zostáva živým odkazom

Ján Rohár spolu s predsedom JDS Michalom Kotianom položil veniec k pamätníku Memoranda národa slovenského.

Pri príležitosti 165. výročia prijatia Memoranda národa slovenského a 200. výročia narodenia Viliama Paulinyho-Tótha sa v Martine uskutočnili dôstojné oslavy, na ktorých nechýbali ani zástupcovia SZPB.

Na pozvanie predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera sa podujatia zúčastnil podpredseda SZPB Ján Rohár, ktorý spolu s predsedom JDS Michalom Kotianom položil kyticu na Memorandum námestí a vzdal úctu osobnostiam slovenského národného hnutia.

Program sa začal slávnostným pochodom ulicami Martina, ktorý symbolicky pripomenul Memorandové zhromaždenie z roku 1861 a odkaz generácie slovenských národovcov usilujúcich sa o presadzovanie práv slovenského národa. Na oslavách sa zúčastnili folklórne súbory, členovia Matice slovenskej, predstavitelia spoločenského a verejného života i množstvo mladých ľudí, čo potvrdilo, že odkaz našich národných dejateľov zostáva živý aj v súčasnosti.

Významnou súčasťou programu bolo aj slávnostné odhalenie busty Viliama Paulinyho-Tótha v Aleji národných dejateľov. Viliam Pauliny-Tóth patril medzi popredné osobnosti slovenského národného hnutia – bol politikom, publicistom, spisovateľom, predsedom Slovenskej ná-

rodnej strany a podpredsedom Matice slovenskej. Matica slovenská zároveň vyhlásila rok 2026 za Rok Viliama Paulinyho-Tótha pri príležitosti 200. výročia jeho narodenia.

Vo svojom vystúpení predseda Matice slovenskej Marián Gešper upozornil na skutočnosť, že napriek mimoriadnemu historickému významu sa 165. výročie prijatia Memoranda národa slovenského nestalo predmetom štátnych osláv. O to väčšie uznanie patrí Matici slovenskej a mestu Martin, ktoré zabezpečili dôstojnú organizáciu podujatia a pripomenuli jednu z najvýznamnejších udalostí moderných slovenských dejín.

Osobitným momentom osláv bolo aj stretnutie s potomkom rodiny Viliama Paulinyho-Tótha, ktoré dodalo podujatiu výnimočný osobný rozmer.

SZPB sa hlási k odkazu generácií, ktoré bojovali za práva slovenského národa, slobodu a zachovanie národnej identity. Odkaz štúrovcov, Memoranda národa slovenského, účastníkov národnoslobodzovacích zápasov i protifašistického odboja tvorí spoločný historický príbeh slovenského národa a zostáva trvalou súčasťou našich dejín.

Podpredseda SZPB Ján Rohár pri tejto príležitosti zdôraznil, že úcta k národným dejinám, ich poznanie a odovzdávanie mladým generáciám patria medzi základné poslanie SZPB.

Práve pripomínanie významných historických míľnikov posilňuje národné povedomie a úctu k tým, ktorí sa zaslužili o slobodu a existenciu slovenského národa.

SZPB zároveň vyslovuje poďakovanie predsedovi Matici slovenskej

Mariánovi Gešperovi a vedeniu Matice slovenskej za prípravu dôstojných osláv 165. výročia prijatia Memoranda národa slovenského a 200. výročia narodenia Viliama Paulinyho-Tótha.

text a foto: J. Rohár

POZVÁNKA

na oslavy 82. výročia SNP spojené s výročím vyhlásenia obnovenia predvojnového ČSR a obce Sklabiňa za prvé oslobodené územie v obnovení republiky, ktoré sa uskutočnilo dňa 21. 8. 1944 na stretnutí občanov organizovanom RNV Sklabiňa a bojovníkmi I. a II. partizánskej brigády M. R. Štefánika.

Sklabiňa, 22. august 2026

— otvorenie podujatia o 14.00 hod. —

Program:

- Sústreďenie účastníkov osláv pri pamätníku SNP na miestnom cintoríne
- Presun zúčastnených k domu Samčíkoviev
- Vyvesenie Československej zástavy ako symbolu obnovenia Československej republiky
- Zhromaždenie prírodných občanov a hostí v sále Obecného domu
- Prihovory hostí
- Odovzdanie vyznamenaní ÚR SZPB odbojárom z ČR a SR
- Poďakovanie účastníkom za účasť na oslavách a záver oficiálnej časti osláv
- Ľudová veselica

ORGANIZAČNÝ VÝBOR:

Obec Sklabiňa 421 434 262 186 posta@obecsklabina.sk	ZO SZPB Sklabiňa 421 903 511 796	OV SZPB Martin +421 434 238 667 oblvmt@szpb.sk
--	-------------------------------------	--

Kryštálový kríž pre tajomníčku SZPB Katarínu Malíkovú

Vo štvrtok 25. júna 2026 bola počas slávnostného galavečera venovaného 20. výročiu vzniku Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v Ozbroyených silách a ozbrojených zboroch SR Kryštálovým krížom ocenená aj tajomníčka Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Katarína Malíková.

Generálny duchovný plukovník Viktor Sabo jej udelil Kryštálový kríž ako poďakovanie za dlhoročnú spoluprácu a podporu duchovnej služby. Ocenenie nadväzuje na jej dlhoročné pôsobenie v oblasti starostlivosti o vojnových veteránov na Ministerstve obrany SR, kde úzko spolupracuje aj s Ekumenickou pastoračnou službou.

Katarína Malíkovej srdečne blahoželáme k tomuto významnému oceneniu. Veríme, že jej skúsenosti, profesionalita a ľudský prístup budú aj naďalej prínosom pre Slovenský zväz protifašistických bojovníkov i pre rozvoj spolupráce s partnermi, ktorí sa venujú starostlivosti o vojnových veteránov a uchovávaniu hodnôt, na ktorých stojí naša spoločnosť.

text a foto: J. Rohár |

Ocenená tajomníčka SZPB Katarína Malíková.

Kto jubuluje a koho sme stratili

- **Banská Bystrica – Radvaň:** Magdaléna Petrová 81, Lýdia Meleková 82, Mária Hrianková 85, Viera Slobodníková 70, RSDr. Dušan Rychnavský 80 a Iveta Verkinová 60 rokov
- **Bratislava – Karlova Ves:** Helena Horčiaková 75 rokov
- **Bratislava – Nové Mesto 1:** Jozef Tomčák 88 rokov
- **Cetuna:** Rudolf Gašparík 73 rokov
- **Dolné Vestenice:** Tatiana Jankeje 60, Ladislava Kukiová 55 a Zdenka Šuhajdová 60 rokov
- **Hnúšťa:** Ružena Maťková 75, Mgr. Jana Sýkorová 50, Vladimír Parobek 50 a MUDr. Ladislav Lebeda 80 rokov
- **Horná Mičiná:** Emília Ostrolúcka 80 rokov
- **Hostie:** Emília Horváthová 65 rokov
- **Jakušovce:** Pavol Fečko 55 rokov
- **Klenovec:** Ing. Ludovít Erthner 85, Anna Čajková 85, Emília Kováčová 84 a Júlia Segečová 84 rokov
- **Lehota pod Vtáčnikom:** Kvetoslava Sokolíková 70 a Milan Priehoda 55 rokov
- **Lipovec:** Marta Streličková 75, Gabriela Roháľová 75, Beáta Belicová 45 a Olga Fejová 80 rokov
- **Liptovský Mikuláš:** Ing. Juraj Strmeň 70, Olga Válekova 90, Viera Tomčíková 75 a Mária Capuliaková 75 rokov
- **Lubietová:** Miroslav Čias 45 a Dana Rosenbergerová 65 rokov
- **Myjava:** Ivan Majtán 85 a Olga Košťalová 87 rokov
- **Nová Baňa:** Karol Šuchter 70, Ľudovít Kašuba 85, František Martinec 93 a RSDr. Bohuš Kubinský 83 rokov
- **Prešov:** RSDr. Miroslav Berník 84 rokov
- **Rajec:** Marek Čambal 50 a Jozef Michalec 50 rokov
- **Revúca:** Stanislava Skruteková 50, Jarmila Kúdelová 45, Stanislav Bušov-

- ský 50, Elena Mandalíková 70, Ružena Laciaková 70, Irena Hocková 83, Zuzana Hradická 91 a Ján Debnár 92 rokov
- **Rožňava – partizána Tótha:** Olga Grešáková 85, Anna Jungerová 80, Lenka Leštáková 35, Gabriela Munková 65 a Mária Leskovianská 75 rokov
- **Selce:** Elena Rusková 83 rokov
- **Staškov:** Jozef Betko 70, Jaroslav Machovčiak 80 a Viera Zvarďonová 70 rokov
- **Svit:** Zdenka Niedobová 70 rokov
- **Špania Dolina:** Marta Kianicová 84 a Viera Rybová 80 rokov
- **Štrba:** Ing. Dagmar Vincová 60 rokov
- **Valaská:** Alžbeta Gálová 90 a Zuzana Rolincová 40 rokov
- **Vyšná Olšava – gen. Ľudovíta Kukorelliho:** Darina Puháková 65 rokov
- **Vysoká nad Kysucou:** Anna Chromčaková 60 rokov
- **Závadka nad Hronom:** Štefan Frgelec 75, Jozef Michalisko 75 a Drahúša Bartošíková 75 rokov
- **Zvolen:** František Hindický 60 a Ján Lupták 70 rokov
- **Zvolenská Slatina:** Marta Bánovčanová 75, Ján Beňo 70, Mária Brabcová 82, Ružena Fazekašová 70, Alexander Gondec 83, Jana Gondová 50, Mária Gútová 81, Miroslav Holík 75, Helena Ivanová 75, Mária Janespalová 82, Mária Kalinová 86, Dušan Koreň 81, Jaroslav Krokoš 50, Anna Kubišová 81, Róbert Kučera 55, Mária Murínová 87, Anna Ostrolúcka 82, Anna Pašková 89, Pavel Pavlík 75, Mária Pavlíková 70, Olga Pavlíková 88, Silvia Petáková 80, Božena Svetlíková 84, Ján Svintek 75 a Pavel Šalko 84 rokov.
- **Žiar nad Hronom:** Viera Doležalová 84, Edita Kalužová 70, Eva Žofia Kompassová 87, Blažena Lempochnerová 80 a MUDr. Ľudmila Repiská 85 rokov

Vo veku 102 rokov nás navždy opustila Edita Šalamonová

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov zasiahla smutná správa. Vo veku 102 rokov nás 29. júna 2026 navždy opustila dlhoročná členka ZO SZPB Košice-Juh Anny Bašistovej-Cvekovej, pani Edita Šalamonová. Patrila medzi najstarších členov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov a počas dlhých rokov bola neoddeliteľnou súčasťou života základnej organizácie. Svojím životom a osobným príkladom bola nositeľkou odkazu gene-

rácie, ktorá prežila najťažšie obdobia našich dejín.

Predseda ZO SZPB Košice-Juh Anny Bašistovej-Cvekovej Dušan Rybanský vyjadril úprimnú sústrasť jej synovi Pavlovi Šalamonovi, ktorý potvrdil, že pani Edita Šalamonová zomrela v utorok 29. júna 2026.

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov si jej pamiatku uchová s úctou a vďakou.

Češ jej pamiatke!

Edita Šalamonová (1924-2026).

Navždy sme sa rozlúčili

- **Brezno:** s 87-ročnou Editou Weisenpacherovou
- **Klenovec:** s 89-ročným Pavlom Hrivnákom
- **Revúca:** s 83-ročným Ladislavom Zajacom
- **Skalité:** s 90-ročnou Vierou Zoňovou

Češ ich nehynúcej pamiatke!

85. výročie vypuknutia Veľkej vlasteneckej vojny v Breste obrazom

AUTOR VÝROKU: GALILEO GALILEI	popravca	znova nado- budní život	skratka pre kus	zapáchala	Pomôcky: LULA, RUA, RIETI	zožala	nástroj na kosenie	mys v Indo- nézii	predložka	katastrofa	●	omráč	vodný živočích
kvalitné uhlie					kropením navlhčí						kypri pluhom		
1. časť tajničky					sídlo v Taliansku						diagramy		
chem. zn. titánu			mihalnica						listnatý strom				
●	odpad pri výrobe cukru	ženské meno okukol	rozbor					druh papagája septal					
kovový peniaz							obleková látko					bývalý rakúsky pilot F1	ocigán
hovorili ekavčinou						neumylo	ovládaná nohou						
sídlo v Taliansku					hopsa, po česky						pod- mienková spojka		
opyto- vacie zámeno				hovädzí žalúdok	dynamický čas (skr.)					koval	krík		
2. časť tajničky				citoslovce povzdychu						voltampér (zn.)			
mohame- danský boh					ples				meno Chačatur- jana				

Správne vylúštenie tajničky z č. 4/5 znie:
OSUD MIEŠA KARTY, MY HRÁME.

HISTORICKÝ KALENDÁR

1. júl 1944 – Prebiehala Minská operácia, záverečná etapa strategicko-vojenskej operácie Bagration, počas ktorej Červená armáda obkľúčila a zničila hlavnú časť nemeckej Skupiny armád Stred.
5. júl 1943 – Začala sa Kurská bitka, najväčšia tanková bitka v dejinách. Víťazstvo Červenej armády znamenalo definitívny strategický obrat na východnom fronte.
10. júl 1940 – Začala sa bitka o Britániu. Obrana Spojeného kráľovstva zabránila nacistickému Nemecku uskutočniť inváziu na Britské ostrovy.
17. júl 1942 – Začala sa Stalingradská bitka, jedno z rozhodujúcich stretnutí druhej svetovej vojny, ktoré znamenalo zásadný obrat vo vojne na východnom fronte.
17. júl 1945 – V Postupime sa začala konferencia predstaviteľov ZSSR, USA a Veľkej Británie, na ktorej boli prijaté rozhodnutia o povojnovom usporiadaní Európy a Nemecka.
20. júl 1944 – Skupina nemeckých dôstojníkov uskutočnila neúspešný atentát na Adolfa Hitlera (operácia Valkýra).
22. júl 1944 – V poľskom Chełme bol vyhlásený Poľský výbor národného oslobodenia (PKWN),

ktorý prevzal správu oslobodzovaných území Poľska.
23. júl 1944 – Jednotky Červenej armády oslobodili koncentračný tábor Majdanek pri Lubline, prvý veľký nacistický koncentračný tábor.
24. júl 1943 – Začala sa operácia Gomora – rozsiahle spojenecké bombardovanie nemeckého Hamburgu.
24. júl 1944 – Červená armáda oslobodila Lublin, prvé veľké poľské mesto oslobodené spod nacistickej okupácie.
25. júl 1943 – Veľká fašistická rada odvolala Benita Mussoliniho z funkcie predsedu vlády. Kráľ Viktor Emanuel III. ho dal zatknúť, čím sa začal rozpad fašistického režimu v Taliansku.
28. júl 1914 – Rakúsko-Uhorsko vyhlásilo vojnu Srbsku. Začala sa prvá svetová vojna.
28. júl 1942 – Ľudový komisár obrany ZSSR J. V. Stalin vydal rozkaz č. 227 „Ani krok späť!“, ktorý sa stal jedným zo symbolov obrany Sovietskeho zväzu počas Veľkej vlasteneckej vojny.
31. júl 1944 – Pri prieskumnej leteckej misii nad Francúzskom zmizol francúzsky spisovateľ a pilot Antoine de Saint-Exupéry, autor knihy Malý princ.